

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Slovní zásoba dětí předškolního a mladšího školního věku

Vocabulary of Preschool and School Children

Johana Paulová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Pavla Chejnová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro MŠ

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Slovní zásoba dětí předškolního a mladšího školního věku prohlašuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

2023, Praha

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce doc. PhDr. Pavle Chejnové, Ph.D. za odborné vedení a poskytnutí cenných rad při vypracování této práce.

Rovněž bych tímto ráda poděkovala Bc. Ivě Šedivé MBA a kolektivu MŠ Kličkova vila za podporu a vstřícnost po celou dobu studií, Ing. Kláře Karlíkové za možnost realizace výzkumu na ZŠ Školní v Příbrami, Mgr. Ivaně Šobrové za spolupráci v průběhu výzkumu a v neposlední řadě mé nejbližší rodině za nekonečnou podporu během studia.

ABSTRAKT

Cílem výzkumu bylo zmapovat slovní zásobu u třech věkových skupin (mladší třídy mateřské školy, starší třídy mateřské školy a první třídy školy základní) a následné zhodnocení výsledků, analýza zjištěných informací a komparace skupin mezi sebou.

V teoretické části této práce popisují vrstvení slovní zásoby na slova stylově příznaková a slova bez stylového příznaku, uvádím konkrétní příklady, dále popisují její rozsah i to, jakými způsoby je možné ji obohacovat. V druhé kapitole teoretického oddílu je popsán vývoj řeči dítěte v různých obdobích prvních let jeho života, tj. od prenatálního období až po začátek povinné školní docházky. Dále jsou v této kapitole uvedeny různé příčiny opožděného vývoje řeči, které brzdí nebo jinak znemožňují jeho plynulost, a jejich dopady na slovní zásobu dítěte. Teoretickou část práce uzavírá seznam vybraných metod hodnocení slovní zásoby a porozumění řeči.

Praktická část stojí na testu aktivní a pasivní slovní zásoby, který byl realizován ve třech věkových skupinách čítajících vždy deset dětí. Oddíl testující pasivní slovní zásobu se skládal z deseti tematických okruhů obsahujících vždy osm stimulačních slov, která respondenti přiřazovali k obrázkům z obrazové přílohy. Oddíl zaměřený na slovní zásobu aktivní vyžadoval vysvětlení třinácti pojmů.

V závěru práce pak osvětluji získané odpovědi na základě slovenského výzkumného projektu, který se zabývá rozvojem řeči a potvrzují výsledky srovnáním s výsledky jiného testu slovní zásoby.

KLÍČOVÁ SLOVA

slovní zásoba, jazyková ontogeneze, český jazyk, vývojová psycholingvistika

ABSTRACT

The aim of the research was to map vocabulary across all age groups interviewed and then assess the results, analyse the information found and compare groups against each other.

In the theoretical part of this work, I present specific examples of vocabulary layering, further describing its scope as well as the ways in which it can be enriched. The second chapter of the theoretical section describes the development of child's speech at different times of the first years of their life, i.e. from the prenatal period, to the start of compulsory schooling. Furthermore, this chapter lists the various causes of delayed speech development that inhibit or otherwise limit its fluency and their effects on a child's vocabulary. The theoretical part of this thesis is concluded by a list of selected methods for evaluating vocabulary and speech comprehension.

The practical part is based on an active and passive vocabulary test. This test was carried out in three age groups - younger kindergarten class, older kindergarten class and a primary school first class, each of ten children. The section testing passive vocabulary consisted of ten themes, each theme containing eight stimulant words. Respondents then assigned these words to images from the image attachment. The active vocabulary section required an explanation of thirteen terms. In the final section, I am analyzing the obtained results using a Slovak research project that deals with speech development and confirms the results by comparing them with the results of another vocabulary test.

KEYWORDS

vocabulary, language development, Czech language, developmental psycholinguistics

1 Obsah

Úvod	8
1. Slovní zásoba	9
1.1. Aktivní a pasivní slovní zásoba	9
1.2. Rozvrstvení slovní zásoby	9
1.2.1. Slova stylově bezpříznaková	9
1.2.2. Slova stylově příznaková	10
1.3. Obohacování slovní zásoby	11
1.3.1. Tvoření nových slov	11
1.3.2. Přejímání slov z cizích jazyků	11
1.3.3. Změny významu slov	11
2 Komunikační schopnosti dítěte	13
2.1 Vývoj řeči dítěte	13
2.1.1 Období těhotenství	13
2.1.2 Prvních šest měsíců života	13
2.1.3 Druhý půlrok života	14
2.1.4 Po prvním roce života	14
2.2 Opožděný vývoj řeči	15
3 Metody hodnocení slovní zásoby a porozumění řeči	17
3.1 Pražský dětský Wechsler test (PWD)	17
3.2 Kondášova obrázkově-slovníková zkouška	17
3.3 Peabody Picture Vocabulary Test (PPVT)	17
3.4 Test slovní zásoby	18
4 Analýza slovní zásoby dětí	19
4.1 Cíle výzkumného projektu	19
4.2 Testování slovní zásoby	19

4.2.1	Testovaný vzorek.....	19
4.2.2	Průběh přípravy	20
4.2.3	Průběh testování	21
4.3	Hodnocení výsledků	22
4.3.1	Pasivní slovní zásoba.....	22
4.3.2	Aktivní slovní zásoba	25
4.3.3	Mladší třída mateřské školy.....	31
4.3.4	Starší třída mateřské školy.....	34
4.3.5	Základní škola	38
	Závěr.....	43
	Seznam literatury.....	45
	Seznam internetových zdrojů	47
	Seznam tabulek a grafů.....	48
	Přílohy	49

Úvod

Abychom se mohli blíže zaměřit na slovní zásobu jedince, v našem případě třiceti dětí, musíme nejdříve znát nejen její jednotlivé vrstvy, ale i její postupný vývoj v průběhu dětského života.

Člověk dokáže komunikovat s okolím, a to ještě ani není na světě. Momentem narození pak nastává dlouhé a nikdy nekončící období vývoje jeho komunikačních schopností. A právě slovní zásoba a její rozsah určuje, na jaké úrovni bude dotyčný komunikovat. Vzhledem k tomu, že jsem se za nedlouhou dobu svého působení mezi dětmi setkala s tolika různorodými případy, rozhodla jsem se ve svém bakalářské práci věnovat právě tomuto tématu.

Cílem mé bakalářské práce bylo seznámení čtenáře se slovní zásobou, jejím vývojem a proměnami v oblasti aktivního i pasivního slovníku u dětí před zahájením školní docházky a během jejího prvního roku a možnými překážkami jejího rozšiřování a realizace výzkumu a následná analýza jím získaných dat.

V teoretické části jsou zpracovány obecné informace o slovní zásobě, jejím rozvrstvení i možnostech jejího rozšiřování. Dále jsou zde popsána období ve vývoji dětské řeči a možné překážky, které by mohly narušit jeho plynulost. Celý oddíl pak uzavírám popisem různých testových variant hodnocení slovní zásoby a porozumění řeči. Všechny kapitoly v teoretické části bakalářské práce tak napomáhají pochopení informací zpracovaných v praktickém oddíle práce.

V praktické části popisuji nejen cíle, přípravu a průběh testování, ale především mezi sebou porovnávám a vyhodnocuji výsledky provedeného testu aktivní a pasivní slovní zásoby, u třech skupin dětí - dětí které nastoupily do mateřské školy čerstvě (tj. skupiny mladší třídy), dětí v předškolních nebo s odkladem školní docházky (tj. starší třídy mateřské školy) a skupině žáků, kteří navštěvují první třídu základní školy.

V závěru práce pak srovnám výsledky svého testování pasivní slovní zásoby s výsledky jiného, téměř totožného testu, který byl předložen stejně starým dětem, jako byly ty mnou oslovené, a osvětlím podobu odpovědí v testu aktivní slovní zásoby na základě poznatků z výzkumného projektu, který proběhl v sousedním Slovensku.

1. Slovní zásoba

Jazyk a jeho konkrétní podoba stojí na zvukové stránce, gramatice a slovní zásobě (lexiku). Ta je souhrnem všech slov a slovních spojení daného jazyka. Zároveň jde o nejvíce se proměňující rovinu jazyka.

1.1. Aktivní a pasivní slovní zásoba

Slovní zásobu rozdělujeme na aktivní a pasivní z hlediska užívání. Co se aktivní slovní zásoby týče, jde o slova, která člověk užívá v mluveném nebo psaném projevu. Co se pasivní slovní zásoby týče, jsou to slova nepoužívaná, nikoliv však neznámá. Jak popisuje Hauser (1980), do pasivní slovní zásoby patří slova, kterých běžný uživatel neužívá, ale rozumí jim. Počet slov v této části slovní zásoby se logicky odvíjí od věku či vzdělání uživatele, obecně je ale 3 - 6krát větší než slovní zásoba aktivní.

1.2. Rozvrstvení slovní zásoby

Slovní zásobu lze rozdělit na její jádro a okrajovou oblast. Jádrem rozumíme slova běžně užívaná v každodenní komunikaci. Taková, která jsou v jazyce stálá, označují základní pochody, životní skutečnosti, nebo jsou například základem pro jiná slova (např. *matka, otec, déšť, voda, pít, les*) (Durdilová, Klenková, 2014). Dle Hausera (2009) do této oblasti v průběhu času přibyla slova, která označují důležité skutečnosti v souvislosti s rozvojem společnosti (např. *škola, kniha, papír*). Okrajová oblast pak obsahuje slova, která jsou využívána méně, např. neologismy, slova knižní, odborné názvosloví apod.

*„Naprostou většinu slovní zásoby spisovného jazyka tvoří slova s funkcí pojmenovávací bez zvláštních vedlejších příznaků. Možno jich použít v různých oblastech vyjadřování, jsou to slova **neutrální**. Menší počet slov má vedle své pojmenovávací funkce další příznaky slohové nebo citové, jiná se pocítují jako zvláštní pro svůj původ, příslušnost k jiným útvarům národního jazyka, nebo z hlediska dobového.“* (Hauser, 1980 s.18)

Slova tedy můžeme rozlišovat na ta stylově bezpříznaková (neutrální) a stylově příznaková (zabarvená).

1.2.1. Slova stylově bezpříznaková

Slova bezpříznaková neboli neutrální, jsou slovy, která mají především pojmenovávací funkci, a můžeme je tak využít v běžném vyjadřování se, tedy ve všech oblastech, kde užíváme běžnou spisovnou češtinu.

1.2.2. Slova stylově příznaková

Oproti bezpříznakovým neutrálním slovům se slova stylově příznaková užívají pouze v určitých např. komunikačních situacích, geografických oblastech, vrstvách společnosti apod. Konkrétně jde o slova z oblasti spisovné i nespisovné češtiny, slova zabarvená, a to nejen citově, ale i dobově.

Spisovná a nespisovná čeština

Z oblasti spisovné češtiny do kategorie příznakových slov patří hovorová čeština v mluvené řeči (*holka, kilo, garsonka*), slova knižní (*hvozd, necht' chrabrý*), odborné termíny (*dusičnan, přísudek, adaptace*) a básnické poetismy (*luna, oř, blankyt, vesna*). Obecná čeština (*fajnový, mlíko, dobřej*), nářečí - dialekt (*copa, vrhlík, šufánek*), slang (mluva zájmových či profesních skupin – *anglina, bažant, usárna*) či argot užívaný spodinou společností (*kokoléro, skéro, benga*) jsou oblasti stylově příznakových slov češtiny nespisovné.

Slova citově zabarvená

Citově zabarvená slova kladná

Citově zabarvená slova kladná jsou slova familiární (užívaná v důvěrném styku - *miláček, zlatíčko, pusinka*), hypokoristika (domácké obměny jmen - *mamča, Johča, Fid'a*), slova dětská užívaná při hovoru s dětmi (*hačat, hami, řapat*) a nakonec eufemismy neboli slova, která zjemňují neutrální označení pro nepříjemnou skutečnost (*zesnout, plnoštíhlý, nevidomý*).

Citově zabarvená slova záporná

Mezi slova citově záporně zabarvená patří slova pejorativní, tj. hanlivá (*křáp, bába, čokl*), zveličelá (*psisko, babizna, vrahoun*), zhrubělá (*chrápat, tlama, žrát*), vulgární (*hajzl, kráva, posera*) a **dysfemismy**. Ty jsou opakem eufemismů, tudíž naopak nepříjemnou skutečnost popsatelnou neutrálním slovem popisují slovem záměrně hrubým (*zhebnout, zatřepat bačkorama, dostal konopnou kravatu...*).

Slova dobově zabarvená

Slova dobově zabarvená můžeme rozdělit do tří kategorií. Jsou to jednak **historismy**, tj. slova vyloženě historická, která pojmenovávají už zaniklé skutečnosti (*léno, halapartna, dráb*), jednak archaismy, tedy taková slova, které se již nepoužívají a byla nahrazena novými (*drahný, silozpyt, biograf*) a konečně i neologismy, českým synonymem pro toto slovo jsou novotvary, tedy slova nově utvořená (*ajťák, mítink, minisukně*).

1.3. Obohacování slovní zásoby

Ač se jádrová část proměňuje pozvolna a její slova většinou zůstávají neměnná (Durdilová, Klenková, 2014), jak již bylo výše zmíněno, slovní zásoba se, vzhledem k vývoji jazyka, celkově proměňuje a zpravidla roste rychle. A to hned několika způsoby.

1.3.1. Tvoření nových slov

Derivologie je nauka, která se zabývá slovotvorbou, tedy tvořením nových slov. K tomu může docházet několika způsoby. Prvním z nich je odvozování. Z tzv. základového slova vzniká nové odvozením, a to díky připojení předpony (*pra-les*), přípony (*les-ník*) nebo koncovky (*les-ní*), nebo kombinací těchto způsobů. Druhou možností je skládání slov. I u tohoto postupu je více variant - konkrétně dvě. Buď se jedná o vlastní složeninu, tj. takovou, kterou nelze rozdělit na dvě samostatná slova, a kterých je většina (*horolezec*, *velkoměsto*, *samoobsluha*) nebo o složeninu nevlastní, kdy je možné slovo rozdělit na samostatně fungující slova (*okamžik*, *bůhvíco*, *zeměkoule*). Třetí možností, jak utvořit nová slova, je naopak zkracování slov již existujících. A to nejen formou iniciálových zkratk (*Univerzita Karlova - UK*, *Česká republika - ČR*), které jsou tvořeny počátečními písmeny, ale i do zkratkových slov, která tvoří počáteční slabiky (*Bezpečnost silničního provozu - BESIP*, *Česká dopravní kancelář - ČEDOK*).

1.3.2. Přejímání slov z cizích jazyků

V dnešní době je nejčastějším případem přejímání slov z cizího jazyka. Taková slova pak dělíme na zdomácnělá, tedy ta, u kterých si cizí původ již ani neuvědomíme (*hřbitov*, *klobouk*, *knedlík*), a cizí. Některá z cizích slov si zachovávají cizí nejen výslovnost, ale i pravopis (*modeling*, *jazz*), jiná se přizpůsobí. V takovém případě ale mnohdy dochází ke kolísání pravopisu (např. *puding* i *pudink*) (Cvrček, 2015).

Zvláštním druhem přejímání, který stojí za zmínku, je tzv. kalkování. Jde o mechanismus, kdy je přejatým slovem doslovný překlad původního slova. Například české slovo *mrakodrap* z anglického *sky-scraeper*, tedy *nebe-škrabač*.

1.3.3. Změny významu slov

Sémantické tvoření slov je tvoření nových významů u slov, která již existují. Konkrétně může jít o rozšiřování významu (*limonáda* - původně vyloženě pouze citronový nápoj), zužování významu (*dobytek* - dnes označení hospodářských zvířat, dříve obecně dobytá

kořist), konkretizaci (z *psaní* jakožto děje vzniká *psaní* ve smyslu dopisu) a abstraktizaci významu slova (*jádro* problému, vzniklé z *jádra* plodu).

2 Komunikační schopnosti dítěte

Komunikační schopnosti dítěte můžeme posuzovat ve čtyřech různých rovinách (Kryčová, 2018). Jde o jazykovou rovinu:

1. *foneticko-fonologickou*, tj. rovinu zvukovou, která se týká zvukové stránky řeči, diferenciací stejných či rozdílných hlásek, analýzy a syntézy vět, intonace, hlasitosti, správné výslovnost atd.
2. *morfologicko-syntaktickou*, tj. rovinu gramatickou, u které mluvíme o uplatňování gramatických pravidel v projevu, tvoření gramaticky správných tvarů a gramaticky správných vět apod.
3. *pragmatickou*, tj. rovinu sociální aplikace a komunikace
4. *lexikálně-sémantickou*, tj. rovinu, ve které se v této práci pohybujeme.

Právě lexikálně-sémantická rovina se totiž zabývá aktivní a pasivní slovní zásobou, porozuměním významům slov, která se vztahují ke konkrétním objektům, činnostem a vlastnostem, časovým, příčinným a prostorovým vztahům a souvislostem.

2.1 Vývoj řeči dítěte

Pokud bychom chtěli vývoj řeči dítěte rozdělit chronologicky, rozdělíme ho na období předřečové a období vlastního vývoje řeči.

2.1.1 Období těhotenství

Důležité je zmínit, že okolí na dítě působí již během těhotenství. Úplně první počátky komunikace můžeme pozorovat již v 18. týdnu těhotenství, kdy plod reaguje na matčiny podněty a „tulí“ se k břišní stěně matky v místě, kde se její matka dotýká. Na akustické podněty pak plod reaguje od 24. týdne, následně dokáže odlišit jiné zvuky od lidského hlasu a ke konci těhotenství dokonce jednoznačně hlas matky od jiných lidí. Již v tomto stádiu je plod schopen sociální interakce v podobě neverbálního dialogu s matkou, např. kopáním.

2.1.2 Prvních šest měsíců života

Během prvního roku života si dítě projde hned několika obdobími. Po prvotním reflexním novorozeneckém křiku se začne v prvních týdnech života měnit hlasový rozsah dítěte a jeho intenzita, a dítě tak začíná dávat křikem najevo, že se mu něco nelíbí, nebo naopak spokojenost. Také si dokáže křikem cíleně „přivolat“ pomoc a pozornost.

Kolem 8.-10. týdne začíná období experimentování s pohybem rtů a jazyka a nastává tzv. období broukání. Dítě vokalizuje a napodobuje melodie zvuků. Postupně přechází do období žvatlání, kdy začíná vydávat tzv. zvučky. Stále jde pouze o experimentaci s mluvidly, kdy zvuky mohou nevědomky připomínat slova (Kryčová, 2018).

2.1.3 Druhý půlrok života

Až kolem šestého měsíce života se ke zvukům přidávají výrazy v obličeji a gestikulace, zaujatě sleduje gestikulaci, mimiku, intonaci i přímo mluvidla druhých. Dítě se již vědomě snaží zvuky napodobovat. Právě v tomto období se rozvíjí jeho pasivní slovní zásoba.

Kolem osmého měsíce dítě napodobuje slabiky, vnímá rytmus a aktivně se zapojuje do her typu *Paci, paci, pacičky*. Je tak schopno propojit zvuk s konkrétní činností. Období přímého porozumění řeči nastává kolem 9. měsíce. Dítě je schopno si propojovat zvuk slova s předměty nebo situacemi, začíná reagovat na první pokyny. Stále je pro jednodušší porozumění důležitá mimika, intonace i gesta. A právě v tento moment nejvíce záleží na tom, v jakém prostředí se dítě nachází. Má-li dostatek příležitostí komunikovat s dospělými osobami a nachází se v podnětném prostředí, další vývoj tak není brzděn, dítě chápe významy více slov a lépe, a hlavně se prudce rozrůstá jeho slovní zásoba.

Kolem dvanáctého měsíce věku dítě přechází z předřečového období do období vlastního vývoje řeči. Nejen, že chápe významy slov, ale dokáže je vyslovit a krátká a jednoduchá slova i použít, např. „pá“ jako pozdrav, „na“ při podávání předmětů. To, že dítě nevyslovuje slovo celé nebo zcela správně, neznamená automaticky, že nerozumí významu. Stačí i pouhá nápodoba slova, která je užita v pravou chvíli.

2.1.4 Po prvním roce života

V následujícím roce dochází nejen k rozšiřování vět na dvouslovné, ale i k rozšiřování slovní zásoby (přibližně 300 slov). Toto období je u dětí velmi různé a rozdíly mezi nimi jsou veliké. Důležité je také zmínit, že je velký rozdíl mezi množstvím slov, která dítě aktivně užívá, tedy aktivní slovní zásobou, a množstvím slov, kterému, ač ho neužívá, moc dobře rozumí - pasivní slovní zásobou. A právě ta se rozvíjí, jak již bylo řečeno, mnohem dříve, než dítě vůbec vysloví své první slovo. Ne vždy také záleží pouze na tom, kolikrát dítě určité slovo uslyší. Svou roli nehraje totiž pouze počet opakování, ale například i zvukomalebnost slova (bylo prokázáno, že zvukomalebna slova se zapamatovávají lépe) nebo situace ve které bylo slovo užito (Kutálková, 1999).

Ve třech letech jsou věty stále složitější, dítě postupně začíná vnímat jejich gramatickou stavbu, slovní zásoba čítá více než 1000 slov a před nástupem do školy dítě nejen chápe děje a zvládá je vyprávět, umí používat i jednoduchá souvětí z pohledu gramatiky, takže je schopno se běžně dorozumět, ale jeho slovní zásoba se pohybuje kolem 2500-3000 slov.

Tabulka 1: Aktivní slovní zásoba

Věk dítěte	1	2	2,5	3-3,5	4	5	6
Počet slov	5	50-70	250-300	500-1000	1500-2000	2500	3000

Slovní zásoba je z pohledu Bednářové, Klenkové a Smolíka (in Kryčová, 2018) na základě RVP PV na konci předškolního období popsána jako přiměřená, když dítě dokáže vhodně říci svoji myšlenku (v tomto případě jde o aktivní slovní zásobu) a pokud dítě rozumí tomu, co dospělý říká (tj. je přiměřená i slovní zásoba pasivní). Obecně je oblast pasivní slovní zásoby u některých velmi široká. Z pohledu psychologie je pak právě její šíře jedním ze základních kritérií inteligence. Máme-li totiž vysvětlit slova, která jsme již mnohokrát slyšeli a která známe, a dokázat tak, že rozumíme jejich významu, musíme zapojit nejen vědomosti, ale i mnohé řečové schopnosti a dovednosti. „*Základní jazyková schémata, základní slovní zásoba, přesná artikulace, schopnost komunikovat pohotově a bez zábran, to vše se zakládá už v předškolním věku. Pokud se některá z položek „nestihne“ patřičně rozvinout, nevyužijí se všechny možnosti dítěte, není sice ještě nic ztraceno, protože vývoj pokračuje dál, ale je podstatně pracnější a časově náročnější dosáhnout úrovně, které mohlo být dosaženo. Po sedmém roce věku už vlastně jen zdokonalujeme a doplňujeme stavbu, která je v základních obrysech hotova.*“ (Kutálková, 1999, s. 46)

2.2 Opožděný vývoj řeči

Ač dítě řekne své první vědomé slovo již kolem prvního roku života, nemusí být vše vyhráno. Vývoj může ustrnout na několika slovech a znovu se rozjet až po nějaké době. Pokud ale k tomuto zlepšení nedojde do konce tzv. období prodloužené fyziologické nemluvnosti, tj. konec třetího roku života, dítě vyžaduje odbornou péči. V takovém případě již hovoříme o opožděném vývoji řeči. Příčina opožděného vývoje řeči rozhodně není jedna. Je jich hned několik, a právě z tohoto důvodu se doporučuje navštívit odborníka. Ten totiž určí, na základě čeho k poruše ve vývoji dochází. **Sluchové poruchy** mají vliv nejen na vývoj řeči, ale na její celkovou kvalitu. Proto je velmi důležité při každém podezření, že dítě nereaguje na veškeré zvukové, nejen řečové, podněty, neprodlená návštěva odborníka.

Dítě s **poruchami intelektu**, které jsou provázeny jak opožděným, tak omezeným vývojem řeči, závažným podle stupně postižení, má kromě malé slovní zásoby často i obsáhlou vadu výslovnosti, agramaticky tvoří věty a vyžaduje dlouhodobou logopedickou péči. S tímto typem poruch, se velmi úzce pojí tzv. dysgnózie - vývojová porucha schopnosti propojovat vnímané vjemy. A právě poruchy intelektu se s těmi sluchovými střetávají u *dysgnózie akustické*. To je, ať už vrozená, nebo v raném věku získaná, neschopnost si zapamatovat slyšená slova a rozumět jim.

I **vady mluvidel** (konkrétně vrozené rozštěpy rtu nebo patra, narušený vývoj chrupu, výrazně zkrácená podjazyková uzdička nebo například deformace jazyka) mohou vývoj řeči pozdržet, samy o sobě ho však nutně neblokují. To, že dítě mluví s narušenou výslovností nebo méně, nemusí rovnou znamenat, že nechápe význam slov, nebo nepoužívá správné gramatické tvary slov - tedy po obsahové stránce je vzhledem k věku řeč správná.

Na vývoj řeči mají vliv i **poruchy centrální nervové soustavy**. Pokud má dítě zhoršenou schopnost, nebo je dokonce zcela neschopno verbálně komunikovat, mluvíme o vývojové dysfázii. Tato porucha postihuje řeč jako celek, její povrchovou strukturu (porucha fonologického systému) i hloubkovou strukturu (oblast gramatická), a nejen to.

Nejčastější příčinou opožděného vývoje řeči však bývá sociální prostředí, ve kterém se dítě nachází. Těžko ovlivnitelným faktorem je **dědičnost**. Ta se na opožděném vývoji podílí minimálně třetinově (Kutálková, 1999). Důležité je však myslet na to, že ač „*začala pozdě mluvit i maminka a taky její maminka atd.*“ je lepší navštívit včas logopedickou ordinaci než čekat, že se vývoj vyrovná sám (i když to tak většinou skutečně bývá). Další a bohužel velmi častou příčinou je **nedostatek mluvního kontaktu**. Ač jsou schopnosti pro rozvoj zcela v pořádku, rodiče nevěnují dítěti tolik času, a pokud ano jsou jejich pokyny a celkový hovor strohé a jednoduché. Dítě tak nemá dostatek příležitostí, kdy by se po řečové stránce mohlo rozvíjet a je odkázáno samo na sebe. Opakem této situace je naopak **přílišná péče**. Rodiče se dítěti věnují na absolutní maximum a tomu pak stačí jen naznačit, o co žádá a je mu vyhověno. Jeho pasivní slovní zásoba je tak velmi široká, nedostatky se však nachází v oblasti slovní zásoby aktivní, která není dítětem tolik rozvíjena, jelikož ji zkrátka nepotřebuje. Důležité tedy je dopřát dítěti dostatek prostoru i k vlastnímu vyjádření, aby se mohlo rozvíjet v obou oblastech - jak pasivní, tak aktivní slovní zásoby.

3 Metody hodnocení slovní zásoby a porozumění řeči

Testů hodnotících slovní zásobu a celkově vývoj jazykových a komunikačních schopností dětí v raném věku je nepřehledné množství. Daleko méně jich je zaměřených na děti v předškolním věku, možná i proto, že slovník takto starých dětí bývá v průběhu času velmi variabilní a rozdíly mezi jednotlivými dětmi jsou velké. Zároveň je, vzhledem k rychlosti vývoje moderní společnosti, včetně slovníku dospělých i dětí, stále obtížnější udržet takové testy aktuálními. V porovnání se zahraničím je v České republice testů o dost méně. Ale v několika případech byly české testy podle zahraničních vzorů vytvořeny.

3.1 Pražský dětský Wechsler test (PWD)

David Wechsler, americký psycholog, přišel s celou řadou inteligenčních testů. Jedním z nich je i *Wechsler Intelligence Scale for Children (WISC)*, který je testem pro děti a mládež ve věku od 5 do 16 let. Právě z něho vychází **Pražský dětský Wechsler test (PWD)**. Celý test se skládá ze dvou částí - verbální a názorové, z nichž každá je dále dělena do dalších subtestů.

Tím, že oba testy vycházely z verze pro dospělé- *Wechsler Adult Intelligence Scale (WAIS)*, pro děti není tento test moc lákavý. Úkoly jsou stavěny tak, že se náročnost stupňuje, a samotné testování připomíná spíše zkoušení ve škole. Děti se nudí a výsledek testu pak může být zkreslený.

3.2 Kondášova obrázkově-slovníková zkouška

Tento test slovenského psychologa Ondreje Kondáše cílí na děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Ač je test v slovenském jazyce, pro děti to není překážkou. Jedná se totiž, jak už název napovídá, o 30 obrázků z různých oblastí (podstatná jména, slovesa, nadřazené pojmy...), přičemž dítě má za úkol obrázky popsat a okomentovat. Pro použití těsně před nástupem do školy se doporučuje kombinace s Jiráskovým Orientačním testem školní zralosti (Boďová, 2004 in Rádlová, 2004). Nevýhodou však může být zastaralost testu.

3.3 Peabody Picture Vocabulary Test (PPVT)

Dalším obrázkovým testem je Peabody Picture Vocabulary Test (PPVT), který už se svojí organizací velmi blíží testu, který jsem v praktické části bakalářské práce využívala já. Hodnotí pasivní slovní zásobu dítěte a je složen z 175 černobílých obrázků a sady 175 slov. Dospělý zadá slovo a dítě má za úkol ukázat na ten obrázek, který dle jeho mínění ono slovo

nejlépe vystihuje (National Longitudinal Surveys, 2010). V průběhu let proběhlo v České i Slovenské republice několik snah o adaptaci i překlad, zatím bezúspěšně. Peabodyho obrázkový test však byl podkladem pro vznik Testu slovní zásoby.

3.4 Test slovní zásoby

Na základě metodických principů a struktury druhého vydání diagnostického Comprehensive Receptive and Expressive Vocabulary Test (CREVT 2) sestavily Lucie Durdilová a Jiřina Klenková Test pasivní a aktivní slovní zásoby. Sestavování testového materiálu proběhlo v několika etapách. Výsledkem je test složený ze dvou částí, který by měl zachycovat úroveň schopností dětí (primárně předškolního a mladšího školního věku) v oblasti lexikálně-sémantické jazykové roviny. Výsledky jsou porovnávány mezi dvěma skupinami dětí - dětmi intaktními a dětmi se specificky narušeným vývojem řeči. Vzhledem k tomu, že se v zahraničí osvědčil testovací formát, v němž testující předřikává určitá slova a po testovaném se chce, aby zvolil ten obrázek, který dané slovo zachycuje, vypadá tak i oddíl pasivní slovní zásoby. Obsahuje deset tematických okruhů - Zvířata, Doprava, Povolání, Oblečení, Jídlo, Osobní potřeby, Nástroje, Domácnost, Volný čas a Kancelářské potřeby. Ke každému z nich se pak vztahuje osm stimulačních slov - čtyři podstatná jména, dvě přídavná jména a dvě slovesa. Zároveň ke každému z témat patří jeden z deseti obrazových listů, který obsahuje šest obrázků na dané téma. Odpovědi respondentů se pak zanáší do předem připraveného archu v podobě písmen, která má přiřazena nejen každá kategorie (A-J), ale i každý obrázek z fotografické přílohy (A-F). Co se aktivního slovníku týče, ten je testován na třinácti podstatných jménech. Po dotazovaném se očekává definice každého z nich. U obou testů se správná odpověď hodnotí jedním bodem, chybná odpověď nula body. Při vyhodnocování testů je porovnáván podíl úspěšných odpovědí v obou testovaných skupinách, zároveň se také zjišťuje, u které ze skupin dětí je vyšší či nižší pravděpodobnost úspěšné odpovědi.

4 Analýza slovní zásoby dětí

Pro praktické zhodnocení slovní zásoby jsem zvolila test aktivní a pasivní slovní zásoby, který vychází z výše zmiňovaného Testu aktivní a pasivní slovní zásoby Durdilové a Klenkové. Na rozdíl od původního testu, který porovnává slovní zásobu dětí intaktních a dětí se specificky narušeným vývojem řeči, má úprava se zaměřuje na tři věkové kategorie - mladší třídu mateřské školy (MMS), starší třídu mateřské školy (SMS) a první třídu školy základní (ZŠ). Z testu jsem tak čerpala pouze v zásobě stimulačních slov.

4.1 Cíle výzkumného projektu

Hlavním cílem testování je komparace vybraných věkových skupin v oblastech aktivní a pasivní slovní zásoby a celkové zhodnocení a porovnání výsledků v jednotlivých kategoriích z několika úhlů pohledu.

4.2 Testování slovní zásoby

Testování probíhalo ve dvou po sobě jdoucích částech. Část testu zaměřující se na pasivní slovní zásobu stála na deseti tematických okruzích - *Zvířata, Doprava, Povolání, Oblečení, Jídlo, Osobní potřeby, Nástroje, Domácnost, Volný čas a Kancelářské potřeby*. Každé téma má svoji kartu s obrázkem, ke kterým dítě postupně přiřazuje vždy osm slov - čtyři podstatná jména, dvě přídavná jména a dvě slovesa. Já jsem četla slova a dítě ukazovalo obrázky, přičemž za každé správné přiřazení dostalo bod. Druhá část testovala slovní zásobu aktivní formou vysvětlování jednotlivých slov. Dítěti jsem postupně četla třináct podstatných jmen a chtěla jsem po něm, aby mi vysvětlilo, co znamenají. O hodnocení této části píši podrobněji v kapitolách tomu věnovaných.

4.2.1 Testovaný vzorek

Pro testování jsem zvolila tři věkové kategorie. Dvě z mateřské školy (10 dětí z mladší třídy a 10 dětí ze starší třídy - převážně předškolní děti) a jednu ze školy základní (10 dětí z 1. třídy).

Mateřskou školou mi byla MŠ Kličkova vila v Příbrami. Je to mateřská škola, do které jsem před lety sama chodila, pak ji navštěvoval i můj bratr a během studia na gymnáziu jsem do ní několik let docházela jako dobrovolník. Troufám si tedy tvrdit, že znám její fungování a po celou dobu byla a je velmi příjemným a ideálním prostředím pro děti. V mých očích je institucí, která vždy adekvátně reaguje na potřeby dětí a změny doby i přístupů, stále se rozvíjí jak škola, tak i personál, zároveň si drží stále stejnou myšlenku.

Žáky z první třídy jsem navštívila v Základní škole Školní Příbram. Je to základní škola, která má v Příbrami právem vybudované dobré jméno. Pyšní se velkým areálem i prostory, výuka prvního a druhého stupně s rozšířenou výukou tělesné výchovy, probíhá v oddělených pavilonech. Je známa svojí vizí *Školy pro život*, užíváním nejmodernějších metod a rozsáhlou projektovou výukou.

4.2.2 Průběh přípravy

Jak jsem již několikrát zmínila, vycházím z Testu slovní zásoby (Durdilová, Klenková, 2014). Využila jsem tedy jejich kategorie a slova v nich použitá. Zvažovala jsem, zda je třeba některá vyměnit a aktualizovat, ale nenašla jsem mezi nimi takové, které by bylo zastaralé, ba naopak je test velmi aktuální.

Každá kategorie - tematický okruh z části pasivní slovní zásoby měl své písmenné označení a barvu. Tímto způsobem byly okruhy rozlišeny i v obrazové příloze (viz Příloha 2). Tuto pomůcku jsem vytvořila sama, obrázky jsem čerpala z internetové fotobanky. Každý list obsahoval šest obrázků k tématu označených A-F. Vzhledem k příbuznosti některých slov (tj. jeden obrázek odpovídal rovnou více stimulačním slovům) jsem do tří okruhů přidala jeden obecný obrázek, který nesouvisel ani s jedním ze slov. Pouze u prvního okruhu jsem ho využila jako testovací a ověřovala jsem si na něm, zda dítě chápe „pravidla hry“.¹ Celou přílohu jsem měla sešitou dohromady a plánovala otáčet postupně, nakonec se mi však vyplatilo předkládat dětem listy jednotlivě.

Pro samotné zapisování odpovědí jsem měla pro každé dítě nachystanou tabulku, do které jsem zapisovala jejich celé odpovědi (ne jen ano/ne), abych následně mohla vyhodnotit i to, která slova či slovní spojení byla nejčastěji zaměňována. I v mé tabulce jsem měla okruhy rozlišené přidělenými barvami, jednak pro moji vlastní přehlednost, jednak aby „ladily“ s obrazovou přílohou a dítě tak nemělo pocit, že si zapisuji něco speciálního, a pochopilo, že jde o stejnou věc.

¹ U ostatních okruhů obecné obrázky nebyly využity, a to mělo hned několik dopadů. Některé děti si vůbec nevšimly, že jeden z obrázků nesouvisel s žádným ze slov a ani ho nevybraly, nebo alespoň situaci nekomentovaly, jiné upozornily na to, že je tam obrázek navíc a nebyl využit, jiné ho alespoň k jednomu slovu přiřadily. Těžko říci, zda pro ně byl záchytným bodem, když si nebyly jisté, nebo ho volily, protože jim bylo podezřelé, že ještě nebyl přiřazen ani k jednomu ze slov (ač jsem na začátku upozorňovala, že ne všechny obrázky musí být použity).

4.2.3 Průběh testování

Mateřská škola

Do mateřské školy jsem před svým testováním přišla jednou. Jednak se domluvit na podrobnostech, jednak z toho důvodu, aby si mě děti všimly dříve než ve chvíli, kdy s nimi budu jako cizí chtít pracovat v soukromí. Já i učitelka jsme jim vyprávěly, že jsem před několika lety také byla v jejich pozici a hrála si se stejnými hračkami. I to mezi námi zapůsobilo přátelsky.

V den testování mi byla přidělena ložnice. Děti jsem si tam postupně vodila a nabídla jim, zda si chtějí sednout do křesla ke stolku, rozložit vše na koberec, nebo využít jako stolek jednu z prázdných postelí. Snažila jsem se o to, aby se každý cítil ideálně komfortně a výsledky tak byly co nejméně ovlivněny nepohodou a nervozitou. I z toho důvodu jsem s sebou měla plyšového chlapečka Filipa s batůžkem. Ten nakonec nebyl vůbec potřeba, protože jsme si přátelskou atmosféru nastavili s dětmi už jen mezi sebou.

Celé testování jsem nazývala hrou. Přišla jsem s tím, že z mojí školy nesu hru, kterou musím vyzkoušet s dětmi, abych věděla, zda bude jiné děti bavit. Tuto informaci měly děti již předem od učitelky, za což jsem byla vděčná, protože tím byly děti připraveny na to, co se bude dít a má návštěva je nezaskočila. Snažila jsem se o to, aby celá situace nepůsobila jako zkoušení a myslím, že se mi to podařilo. Že bylo testování spíš zábavnou hrou mi i někteří potvrdili, spíše upřímně než jako cílenou zpětnou vazbu na mé snažení.

Samotný test probíhal dle předpokladů - vysvětlila jsem princip, na dvou zkušebních slovech otestovala, zda dítě pochopilo zadání a následně jsme se postupně věnovali všem deseti tematickým okruhům. Četla jsem slova, dítě ukazovalo obrázky, následně jsem kývla, nebo jinak odsouhlasila. Mezi prací s jednotlivými listy jsem vždy s dětmi krátce neformálně promluvila, abych udržela uvolněnou atmosféru (např. jsme se ptala: „*Co sváča, přidal sis? Co jste měli?*“ před předložením tématu **Jídlo**). Test aktivní slovní zásoby jsem otvírala dotazem, zda mají mladšího sourozence u starších dětí, resp. dotazem, zda mají staršího sourozence u mladších dětí. Jejich následující úkol (aj. aby mi jednotlivá slova vysvětlili), jsem se totiž snažila přiblížit situací, že se mladší sourozenci ptají starších, co znamená slovo, kterému nerozumí. Když při následném testování nevěděli odpověď nebo si nebyli jistí, ujistila jsem je, že je to v pořádku, že já sama se jich taky ptám, takže se pak můžeme zeptat někoho jiného. Nechtěla jsem, aby nezodpovězení otázky vnímali jako chybu a vlastní selhání.

Děti testování natolik zaujalo, že se mi několikrát na jeho konci stalo, že dítě ještě samo chtělo v práci pokračovat.

Základní škola

Postup na základní škole byl téměř totožný. S tím rozdílem, že jsem přišla pouze v den testování, před ním ani po něm již ne. I prvňáci byli od třídní učitelky připraveni na můj příchod. Věděli, co se bude dít, dokonce měli předem vylosované pořadí, v jakém si je budu k testování odvádět. Má návštěva probíhala během dvojhodinové výtvarné výchovy. Tím, že jsem každého zdržela na deset minut, nebyl to velký časový zásah do jejich činnosti.

V tomto případě jsem dostala k dispozici kabinet, ve kterém jsme během testování byli vždy sami dva (pouze dítě a já). Pro děti jsem si do třídy chodila a zpátky je odváděla. Jednak aby se netoulali po chodbách, jednak aby za mnou nebyli vysíláni jako před komisi.

Samotné testování probíhalo úplně stejně jako v mateřské škole. Jen jsem občas zaměnila úvodní představení před testem aktivní slovní zásoby („*Představ si, že jsem mimozemšťan a vůbec nevím, co znamenají vaše pozemská slova!*“). Návštěvu jsem končila čokoládou z bonboniéry, jejíž zbytek jsem pak předala třídní učitelce, aby si ji dorozdala i s dětmi, které se testu neúčastnili (vzhledem k tomu, že ve třídě bylo více než deset dětí, které jsem zařadila do testování).

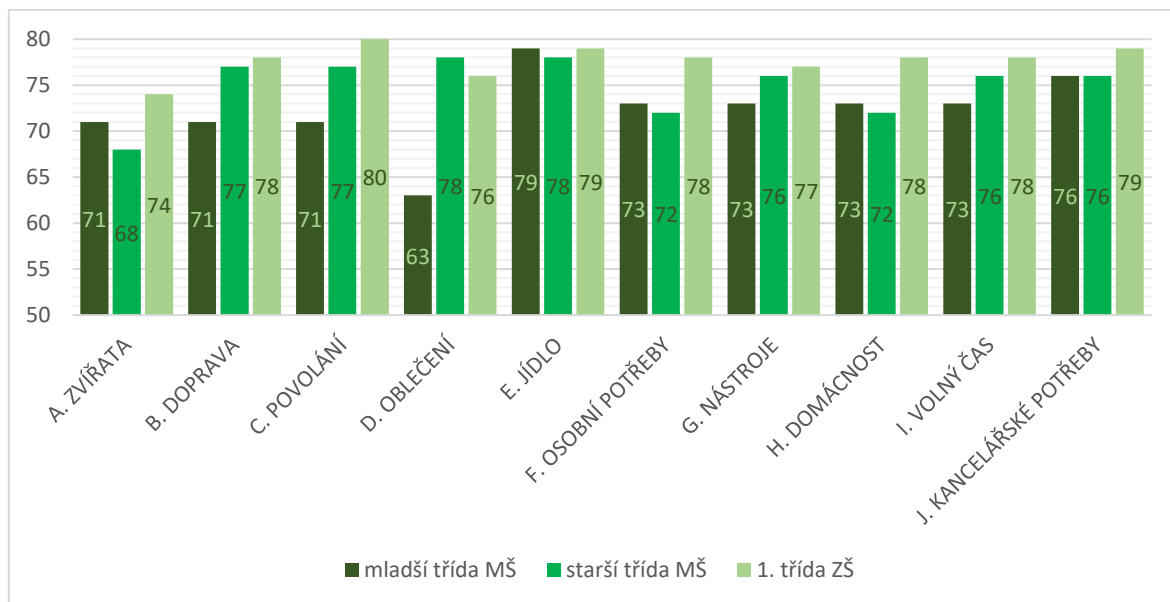
4.3 Hodnocení výsledků

4.3.1 Pasivní slovní zásoba

Veškeré odpovědi, které jsem získala, jsem vyhodnotila a výsledky zapsala do jedné společné tabulky (správná odpověď 1 bod, chyba 0 bodů) (viz Příloha 1). Odpovědi typu *nevím* jsem pro bodové hodnocení brala jako špatnou odpověď. Z takto vyplněné tabulky jsem pak mohla vycházet v dalším vyhodnocování. Je z ní jasně čitelné primárně úspěšnost v jednotlivých stimulačních slovech v každé věkové kategorii, i to, jak úspěšní byli respondenti u jednotlivých slov v každém tematickém okruhu. Jak jsem očekávala, na základě prostudování výsledků intaktních dětí oslovených Durdilovou a Klenkovou (2014), slovem s nejmenším počtem úspěšných odpovědí bylo sloveso *klusat*. Nejméně krát ho určili správně děti ze starší třídy mateřské školy (SMS), kde ho přiřadili k odpovídajícímu obrázku pouze čtyři dotázaní, což je ještě méně než v mladší třídě mateřské školy (MMS). Další hodnocení (např. s čím bylo nejčastěji zaměňováno) komentuji dále v podkapitolách věnovaných konkrétním skupinám respondentů. Slovo s plným počtem bodů bylo více.

Úspěšnost z pohledu tematických okruhů – kategorií, pak můžeme lépe vyčíst z následujícího grafu.

Graf 1: Úspěšné odpovědi (max. 80) v jednotlivých kategoriích testu pasivní slovní zásoby

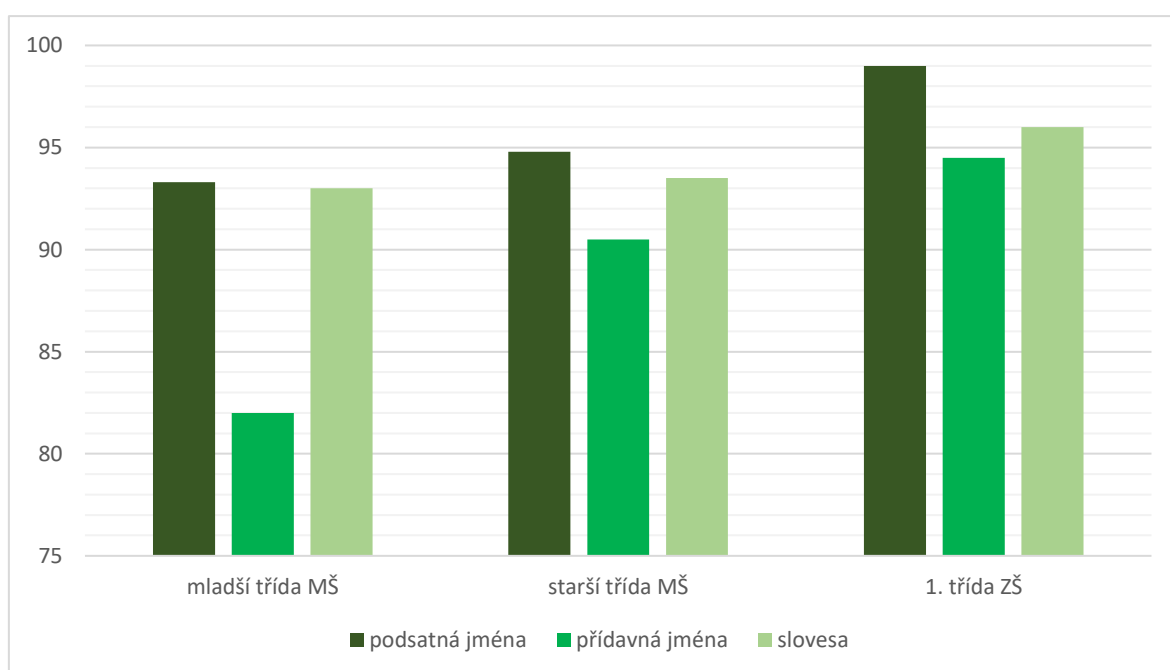

Nejlépe z testu vychází tematický okruh **Jídlo**. Ten byl neúspěšněji zodpovídaným u dětí z mladší třídy mateřské školy, ve starší třídě se o prvenství dělí s **Oblečením**, u školáků byla úspěšnější **Povolání**. Ale v celkovém součtu stojí na první příčce, za ním jsou pak **Kancelářské potřeby** a třetí místo zaujímají již zmiňovaná **Povolání**.

Nejméně úspěšným tématem byla **Zvířata**. Nabízí se hned několik důvodů, proč tomu tak bylo. Jednak proto, že jsem ho vždy předkládala jako první. Děti tak mohly být nesmělé a nejisté, proto se tolik nesoustředily a chybovost a zmatenost byla vyšší. Druhou variantou je fakt, že výše zmiňované sloveso *klusat* bylo právě v této kategorii a jeho velký propad oproti ostatním stimulačním slovům tak ovlivnil celou kategorii. Osobně si nemyslím, že by znalost dětí v této kategorii byla nejhorší, už jen z toho důvodu, že nešlo o žádná méně známá zvířata. Nejvíce v ní chybovaly starší děti z mateřské školy, u žáků školy základní byla podprůměrná, u mladší třídy mateřské školy spíše průměrná. V těsném závěsu za **Zvířaty** je **Oblečení**. Faktem však je, že data z této kategorie nejsou jasně hodnotitelná. Jak jsem zmiňovala v úvodu této kapitoly, odpověď *nevím* jsem vyhodnocovala jako chybnou. Tento krok zapříčinil velký propad u mladších dětí z mateřské školy, jelikož jeden z dotázaných odmítl na celé toto téma odpovídat, což automaticky přidalo osm chyb navíc. Kdybych ale měla vyhodnotit zbylé odpovědi této věkové kategorie v tomto tématu, byly by naopak nad průměrem.

Logicky by se dalo předpokládat, že z každé kategorie vyjde nejhůře nejmladší věková skupina a postupně se s přibývajícím věkem budou výsledky zlepšovat. Tak tomu skutečně bylo, ale pouze ve čtyřech tematických oblastech (**Doprava, Povolání, Nástroje, Volný čas**). V jedné byly dokonce starší děti z mateřské školy lepší, než prvňáci (**Oblečení**). Další čtyři kategorie zvládly ve školce mladší děti lépe než starší, konkrétně **Zvířata, Jídlo, Osobní potřeby** a **Domácnost**. **Kancelářské potřeby**, oblast nezmíněnou, pak děti z mateřské školy řešily se shodným počtem úspěchů, v 1. třídě byl výsledek o několik správných odpovědí úspěšnější.

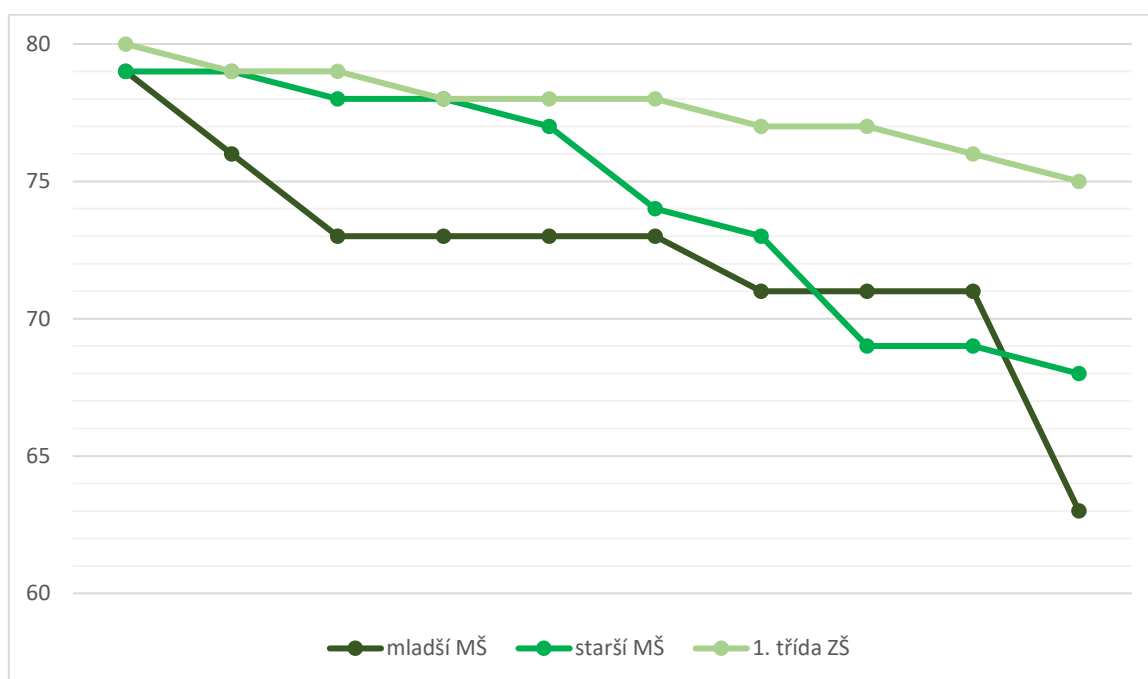
Graf 2: Úspěšnost (%) v jednotlivých kategoriích testu pasivní slovní zásoby

Dále je zajímavé se podívat na úspěšnost v jednotlivých slovních druzích. Ty jsem zpracovala (a následně zaznamenávala i do grafů) v procentech z toho důvodu, že jich byl různý počet. Nemohla bych tak porovnat 40 bodů z podstatných jmen s 20 body z jmen přídavných, ač jde v obou případech o maximální zisk. Zde můžeme vidět trend, o kterém je psáno výše - s přibývajícím věkem se úspěšnost zvyšuje. Největší progres probíhá mezi mladší a starší třídou mateřské školy, a to v oblasti přídavných jmen. Ta jsou oblastí s celkovým nejznatelnějším nárůstem, přídavná jména s plným počtem správných odpovědí ve všech věkových kategoriích jsou tři (*pomerančový, makový a mobilní*). Dvě z těchto přídavných jmen patří do neúspěšněji řešeného tematického okruhu (**Jídlo**), třetí je slovem, které je v dnešní době používáno denně. Přesto si po osobním setkání s testovanými dětmi troufám říct, že by mi žádné z nich nedokázalo vysvětlit, co slovo *mobilní* znamená. Ale to

ani leckterý dospělý. Důležité je, že mají představu a ví, s čím si slovo propojit. To dokazuje, že je součástí jejich slovní zásoby. Znalost sloves se nemění tak rapidně, v obou skupinách z mateřské školy je téměř totožná. Nejméně úspěšným slovesem bylo již zmiňované *klusat*, naopak plný počet bodů získala jiná slovesa mnohokrát. Na to, jak je to v konkrétních tematických oblastech, se zaměřuji v podrobnějším rozebrání jednotlivých testovaných skupin.

Graf 3: Srovnání rozdílů mezi celkovými výsledky dětí v jednotlivých věkových kategoriích (každý bod grafu ukazuje výsledky konkrétního dítěte)

Posledním grafem, ve kterém porovnávám věkové skupiny mezi sebou, je tento spojnicový. Každý bod grafu značí bodový výsledek konkrétního dítěte, přičemž byly výsledky seřazeny od nejlepšího po nejhorší. Můžeme tak vyčíst, kde byl největší a kde naopak nejmenší rozdíl mezi dětmi ve stejné věkové skupině, respektive mezi nejlepším a nejhorším. Na základě toho můžeme říct, že nejmenší rozdíl je mezi žáky první třídy, největší naopak v mladší třídě mateřské školy. Výsledky by ale vypadaly jinak, kdybychom u grafu nejmladších dětí vynechali poslední hodnotu značící výsledky chlapce, který odmítl zodpovídat celé jedno téma. Pak by největší rozdíl byl mezi dětmi ze starší třídy mateřské školy.

4.3.2 Aktivní slovní zásoba

Durdilová s Klenkovou (2014) vyhodnocují test aktivní slovní zásoby jak kvantitativně, dle počtu bodů, tak i kvalitativně, a to přepisem celé odpovědi. K jednoduššímu hodnocení

předkládají testujícímu u každého zadaného slova škálu vybraných pojmů jako vodítko, které ale nemá limitovat pozitivní hodnocení testovaného v případě, že by sledované slovo popsal jiným způsobem (samozřejmě pouze v případě, že jeho odpověď správně vysvětlovala význam sledovaného slova).

Já jsem žádnou škálu neměla ani nesestavovala a odpovědím mých respondentů nepřičítala žádné bodové ohodnocení. Musela bych totiž mít u každé odpovědi stupnici, podle které bych pak hodnotila. Nemyslím si totiž, že by bylo ideálním postupem, kdybych hodnotila stejným počtem bodů (správně- 1, chybně- 0) odpověď, v níž by dotazovaný vysvětlil slovo přesně a jasně celou větou nebo několika větami, s jednoslovným strohým prohlášením, ač by byly obě situace důkazem toho, že slovu rozumí. Zároveň bych nemohla tyto dvě situace hodnotit rozdílným počtem bodů, přesně ze stejného důvodu - obě děti prokázaly, že slovu rozumí a pokusily se mi ho vysvětlit. Různé varianty správných odpovědí jsou tím, co rozebírám a popisuji v této části práce, a co bude mým hodnocením tohoto oddílu testu. Zároveň uvádím, ve vysvětlování kterých slov nebyly děti tolik úspěšné a přesné, a pokud byla některá slova zaměňována, tak s kterými.

Jak jsem zmiňovala v popisu průběhu testování, oddíl aktivní slovní zásoby jsem otvírala s evokací mladšího sourozence nebo neznalého mimozemského návštěvníka planety, kteří potřebují vysvětlit jednotlivá slova, aby věděli, co znamenají. Ve všech třech případech (tj. u všech věkových skupin dětských respondentů) jsem každé slovo předříkávala s otázkou: „*Co/Kdo je to...*“. Pokud děti přemýšlely dlouho a bylo vidět, že neví, jak tuto otázku uchopit, pokračovala jsem doplněním *K čemu je* nebo *K čemu slouží*.

Pokud dítě dlouho nereagovalo, pomohla jsem mu návodnými otevřenými otázkami. Ale je pravda, že většinou nezáleželo na tom, jak jsem otázku položila. Některé děti, nejvíce starší děti z mateřské školy, mi na otázku, *Co to je?* vytrvale u všech slov odpovídaly, jako by moje otázka zněla *Co dělá*. Tímto poznatkem se však opět dostáváme k mé úvaze o bodování jednotlivých odpovědí. Ač byly věty kostrbaté, gramaticky ne zcela správné a neodpovídaly přímo na moji otázku, i tak byly důkazem, že dítě ví, o jakém slově se bavíme a zná jeho význam, tudíž splňuje zadání.

Jednou z nejčastějších opovědí, byly formulace odpovídající spíš otázce *k čemu slouží, co dělá* nebo *co s tím dělám já* (např., „*Tam si píšeš.*“). Takové věty byly většinou rozvinuté a obsahovaly několik příkladů. Například jeden z dotazovaných na otázku: „*Co to je nůž?*“ odpověděl: „*Že krájí třeba ovoce nebo zeleninu nebo třeba taky chleba*“. Další velmi často

opakovaným typem odpovědi bylo jedno sloveso, mnohdy v infinitivu, např. slovesa *ležet* (při vysvětlování *odpočinku*), *oblíkat* (u slova *čepice*), nebo *vařit* (vysvětlení slova *sporák*) se mezi odpověďmi objevila hned několikrát.

Při zpracovávání odpovědí jsem se mnohdy pozastavila nad tím, zda se například některé z dětí nedržely stručnosti ve vyjadřování, na které stála první část testu zaměřená na pasivní slovní zásobu. Proto padlo tolik odpovědí jednoslovných nebo ve větách jednoduchých. Také mi připadalo, že slova, která jsem já vnímala jako složitější, např. *kalendář*, se dětem vysvětlovala lépe. Možná i proto, že nešla shrnout do jednoho slova a bylo třeba je skutečně popsat. Ale proto pak byli naopak tací, kteří slova vysvětlovali košatě a kolikrát i velmi originálně. Některé z odpovědí bych dále v textu ráda zmínila. Mohu říct, že mě nejvíce překvapily odpovědi dětí ze starší třídy mateřské školy. Jejich povahu rozebírám v podkapitole věnované této věkové skupině.

Odpočinek

Odpočinek byl jedním ze slov, která dělala dětem problém. Nemyslím tím jeho znalost. Pro děti bylo ale složité vysvětlit, co znamená, protože jde o slovo abstraktní. (Ze stejného důvodu měly problém např. se slovem *křik*.) Nejčastějšími odpověďmi byla slovesa s ním spojená - *že spíš, spát, ležet, i odpočívat*. Jedna z odpovědí žáků z první třídy byla: „*Prostě že si sedneš nebo lehneš, nemáš žádný starosti a jsi úplně klidný.*“ Za nejzajímavější odpověď považuji ze skupiny starších dětí z mateřské školy: „*To děláš po obědě, aby tě nebolelo břicho, jak ses najedla, tak aby se tam všechno zpracovalo!*“ Pro mladší děti bylo toto slovo složité. Našly si ale svoji cestu vysvětlení - citoslovce a pantomimu. Pět dětí pantomimicky znázornilo spánek a jedno dítě předvedlo chrápání. Našli se však i tací, kteří se vůbec nevyjádřili.

Nůž

Nůž je jedním z těch jasných slov, která znaly všechny děti. Napříč věkovými kategoriemi se v odpovědích opakovalo jednoslovné *řezat* a *krájet*, *že jím někdo řeže*, nebo *že je nůž ostrý a nebezpečný*. Žádný ze školáků nezminil, že se jedná o nástroj nebo že patří do kuchyně. Jinak tomu ale bylo u dětí z mateřské školky. Nejpřesnějším vysvětlením tak bylo: „*Je to nádobí, nebo nástroj do kuchyně a tím se řezá třeba maso, paprika, jablíčko...*“ Překvapivým pro mě bylo, že toto slovo byly schopné správně vysvětlit i mladší děti z mateřské školy. Opět několik dětí využilo při vysvětlení pantomimu, mnoho z nich však přišlo s odpovědí *řezat/ krájet/ krájet něco*, někteří dokonce s jednoduchou větou.

Pes

Pes byl nejoriginálněji popisovaným slovem, u kterého se dotazovaní rozhovořili. Mezi odpověďmi nebylo pouze, že jde o zvíře. Děti upřesňovaly, že se jedná o domácího mazlíčka, že si ho můžeme brát z útulku, nebo koupit ve specializovaných prodejnách pro kočky a psy („*To je domácí zvíře, nebo že si ho koupíš někde, kde se vybírají pejskové nebo kočky!*“), že se s ním chodí na procházku, což byla odpověď od jedné z dotázaných z nejmladší skupiny, že je třeba ho vychovávat a hlídá nám dům před zloději nebo je zpacifikuje ve chvíli, kdy se nás pokouší vykrást („*To je zvíře, který tě ochrání, když tě chce někdo vykrást!*“). Taky padlo několik popisů - může být bílý, hnědý, má dlouhé uši, štěká (to se opakovalo několikrát ve všech věkových skupinách). I u vysvětlování slova pes děti třikrát použily citoslovce štěkání, někdy velmi věrně. Jeden z mladších chlapců dokonce chvíli pobíhal po místnosti, než našel značku (obrázek) psa, na kterou pak ukázal.

Čepice

Podle vyjádření dětí, čepice jasně patří na hlavu a je to oblečení, které se obléká. Jednu z těchto variant, i třeba jejich kombinaci, řekl (nebo ukázal) každý z dotazovaných. Starší děti potom upřesňovaly, že je vhodná proti zimě přes uši („*To je aby ti nebyla zima na uši, tak si to dáš takhle přes uši.*“), nebo naopak chrání naše oči před sluncem („*Nosí se to na hlavě a je to proti sluníčku, když ti svítí do očí.*“). Odpovědi byly jasné a stručné, přitom ale všeříkající.

Připadá mi, že od chvíle, kdy se děti více spontánně rozhovořily při vysvětlování jim blízkých slov *pes* a *čepice*, odpovídaly již delšími větami a své odpovědi rozšířily.

Tohoto momentu jsem si všimla několikrát, a tak mě donutil se zamyslet nad tím, zda by změnilo nějakým způsobem výsledky, kdybych slova seřadila za sebe jinak. Došla jsem k závěru, že pravděpodobně ano. K tomuto zjištění bych ale nedospěla bez zkušenosti získané nynějším testováním. Tento jiný postup mohu zvážit při příštím stejném testování.

Sporák

Že je sporák určen k vaření, věděla většina dětí. Starší děti poukazovaly na to, že je horký, tudíž jídla ohřívá. Dodávaly taky, že se na něj dává nádobí (vždy to byla pánev, děti neuvedly jiný typ nádobí na plotnu), a jídlo se pak nejen vaří, ale i smaží nebo ohřívá. Mladším dětem naopak připadalo důležitější než to, jakým způsobem se používá, co se na něm tepelně upravuje („*Že tam vaříš buď maso nebo brokolicovou polívku.*“). Nebylo to však slovo, které by bylo popsáno všemi, našly se totiž i děti, které nevěděly.

Mýdlo

Kdybych shrnula všechna vysvětlení do jedné věty, je mýdlo na mytí rukou v koupelně. Samozřejmě ne vždy šlo o všechny tyto vlastnosti, ale vždy to byla minimálně jedna z nich. Znovu mi byla předvedena pantomima, bylo zmíněno, že si ruce při umytí i navoníme, a hlavně že nás chrání před bacily („*Tím se myjou ruce, abychom na nich neměli bacily!*“). Dva z dotázaných (jeden předškolák a jeden školák) popsali proces umývání se - nejen rukou, ale celého těla.

Citron

To, že je citron ovoce, mi řekly pouze dvě děti, obě z mladší třídy mateřské školy. Dále pak například že je kyselý, žlutý, dělá se z něho šťáva a vymačkává se. V těchto odpovědích se již kryjí i se staršími skupinami. Mezi staršími dětmi z mateřské školy bylo hodně oblíbenou odpovědí, že se vymačkává do čaje. Prvňáci pak přidávali i to, že je zdravý („*Je to hodně kyselý, ale taky zdravý a má to v sobě hodně vitamínu C!*“).

Policista

Policista byl slovem, u kterého nejvíce dětí odpovědělo přímo na otázku: *Kdo to je policista?* Většina takových odpovědí začínala: „*To je pán, který ...*“ Pokračování pak byla různá. Napříč věkovými skupinami se opakovalo, že chytá zloděje, hlídá a zachraňuje lidi. Minimálně jedno dítě v každé skupině popsalo policistu jako povolání. Tentokrát nevolily citoslovce k popisu pouze nejmladší děti, ale zvuk policejní houkačky napodobovaly i starší děti z mateřské školy. A v této věkové skupině padlo i vysvětlení: „*Ten řídí dopravu a pomáhá dětem, co jdou samy do školy ráno.*“, což mě zaujalo, jelikož jde o policejní úkol dětem nejbližší.

Obálka

Toto slovo bylo nejsložitější pro mladší děti z mateřské školy. Některé nevěděly vůbec, jiným se ale vybavila asociace s papírem, dopisem nebo poštou („*Že třeba pošťák v ní dá poštu do schránky.*“). Starší děti ji popisovaly podrobněji, některé z nich ji výborně vystihly jako *obal na dopis*. Že se do ní dávají dopisy, a nejen ty, aby se nezničily. Jeden chlapec ze školky slovo vysvětlil jako „*To je bojování.*“, protože evidentně místo *obálka* rozuměl *válka*.

Šampon

Slovo šampon bylo dětmi vysvětlováno v podstatě stejně jako *mýdlo*. Jeden z dotázaných přímo řekl: „*To stejný co mýdlo.*“ Ruce byly v těchto popisech vyměněny za hlavu nebo vlasy. A ti, kteří volili pro mýdlo pantomimický popis, předvedli ukázkové umývání hlavy.

Slovník

Slovník byl slovem, které bylo pro děti nejsložitějším. Z nejmladších dětí na něj reagovaly pouze tři. Dvě ho popsaly stručně („*na slova*“ a „*knížka taková*“), ale správně, třetí jako „*něco, co se slaví*“. Zbytek nevěděl vůbec. Mezi staršími dětmi bylo slovo dvakrát zaměněno. Jednou za obsah („*To je to, kde na začátku knihy najdeš, kterou stránku si chceš vybrat.*“) a jednou za zpěvník („*Z toho se zpívá.*“). Padly však i velmi výstižné popisy. Například, *že se z něho naučíš slova*, nebo *že tím mohu učit děti*. Zbylá vysvětlení byla spíše mířena na různé deníčky a zápisníky, polovina dětí v každé skupině nevěděla vůbec.

Kalendář

Kalendář byl jedním z těch slov, o kterých jsem si předem myslela, že budou pro děti složité na vysvětlení. V tomto případě jsem se však mylila, a dostala jsem mnoho ukázkových odpovědí. Nejčastější asociací byly narozeniny nebo svátek („*Do toho si zapisuješ měsíce, nebo kdy má někdo narozeniny*“), dále pak různá období („*Když nevíš, kdy je nějaký období, třeba srpen, tak si to tam najdeš.*“), ale i obyčejné dny. Několik nejmladších opět pantomimicky předvedlo otáčení listu kalendáře, nebo řeklo, že *to je věc na dny*. Děti (hlavně ty starší z mateřské školy) popisovaly, jak se otáčí kalendář po uplynulém týdnu, zapisují se do něj důležitá data a události atd. Velmi početnou odpovědí (minimálně dvakrát v každé skupině) však byl popis úplně jiného kalendáře - toho adventního („*Kalendář je krabice plná sladkostí.*“, „*Když jsou Vánoce, tak děti otevírají kalendář.*“).

Křik

Abstraktní podstatné jméno *křik* mi bylo vysvětlováno téměř totožným způsobem jako slovo *odpočinek*, tj. nejčastějším postupem byl popis pomocí slovesa, tedy *že někdo křičí, že ječíš, když řveš*. Varianta názorné ukázky (opravdový křik) nebyla využita pouze u nejmladších dětí, ale v několika případech i u těch starších. Taky byla párkrát zmíněna situace, ve které někdo křičí („*Když někdo zlobí, tak na něj maminka vykřikne*“, „*Třeba, že když křičíš v lese, tak se zvířata leknou a narazí do stromu!*“). To, že se jedná o *hlasité mluvení* padlo jako popis ze všech odpovědí třikrát.

4.3.3 Mladší třída mateřské školy

O obecném průběhu testování v mateřské škole jsem psala již výše. U mladších dětí hlavně jsem měla strach, aby nebyly výsledky ovlivněny studem nebo diskomfortem. To se naštěstí vůbec neprojevilo, ale ovlivňující byl jiný faktor - celé testování bylo na většinu z nich dlouhé. Po chvíli se některé děti začaly vrtět a já věděla, že brzy ztratím jejich pozornost. Změnila jsem tedy postup, témata prokládala více rozhovory, nešla jsem postupně, ale měnila je na přeskáčku, jak si dítě vybralo. Když i to se zdálo zdlouhavé, proložila jsem test pasivní zásoby (tj. slova - obrázky) testem aktivní zásoby.

Pasivní slovní zásoba

V následujících odstavcích si blíže rozebereme výsledky nejmladší věkové kategorie v testu slovní zásoby pasivní.

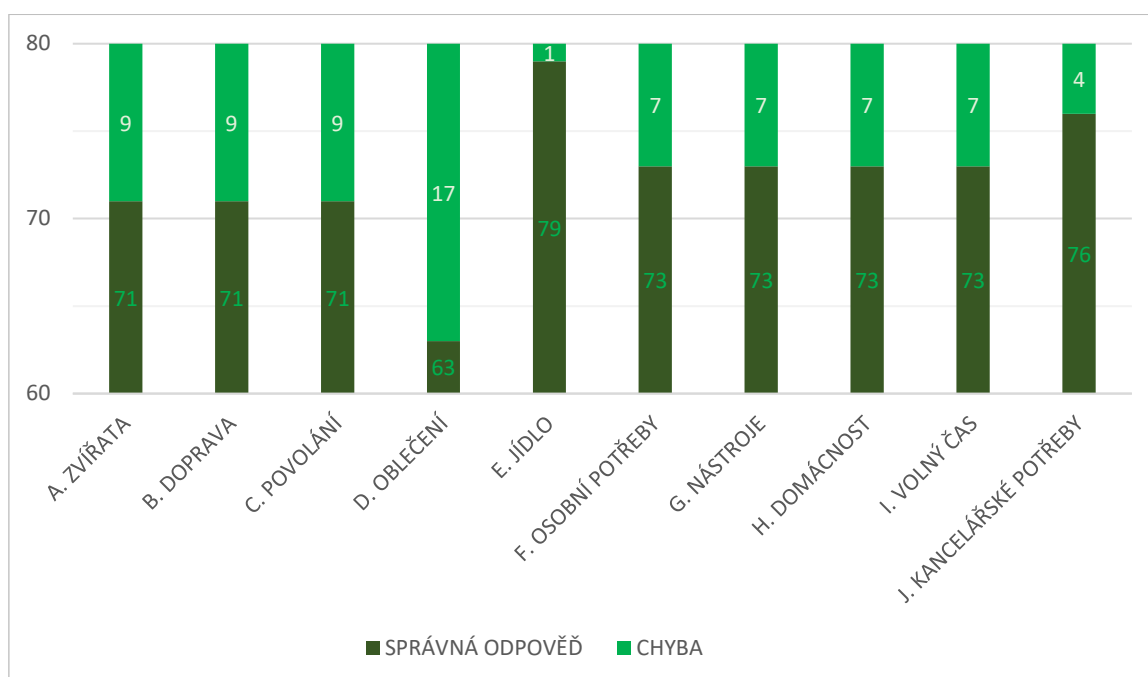
Tabulka 2: Výsledky testu pasivní zásoby mladší třídy MŠ

	PODSTATNÁ JMÉNA (40)		PŘÍDAVNÁ JMÉNA (20)		SLOVESA (20)		CELKEM (80)	
<i>ZVÍŘATA</i>	39	97,50 %	18	90 %	14	70 %	71	88,8 %
<i>DOPRAVA</i>	37	92,50 %	14	70 %	20	100 %	71	88,8 %
<i>POVOLÁNÍ</i>	35	87,50 %	18	90 %	18	90 %	71	88,8 %
<i>OBLEČENÍ</i>	34	85 %	13	65 %	16	80 %	63	78,80 %
<i>JÍDLO</i>	40	100 %	20	100 %	19	95 %	79	98,80 %
<i>OSOBNÍ POTŘEBY</i>	39	97,50 %	15	75 %	19	95 %	73	91,3 %
<i>NÁSTROJE</i>	38	95 %	15	75 %	20	100 %	73	91,3 %
<i>DOMÁCNOST</i>	38	95 %	15	75 %	20	100 %	73	91,3 %
<i>VOLNÝ ČAS</i>	36	90 %	17	85 %	20	100 %	73	91,3 %
<i>KANCEÁŘSKÉ POTŘEBY</i>	37	92,50 %	19	95 %	20	100 %	76	95 %
<i>CELKEM (400/ 200/ 200)</i>	373	93,30 %	164	82 %	186	93 %	723	90,40 %

Kategorie

Do následujícího grafu jsem zaznamenala výsledky v jednotlivých kategoriích.

Graf 4: Výsledky v jednotlivých kategoriích - MMŠ

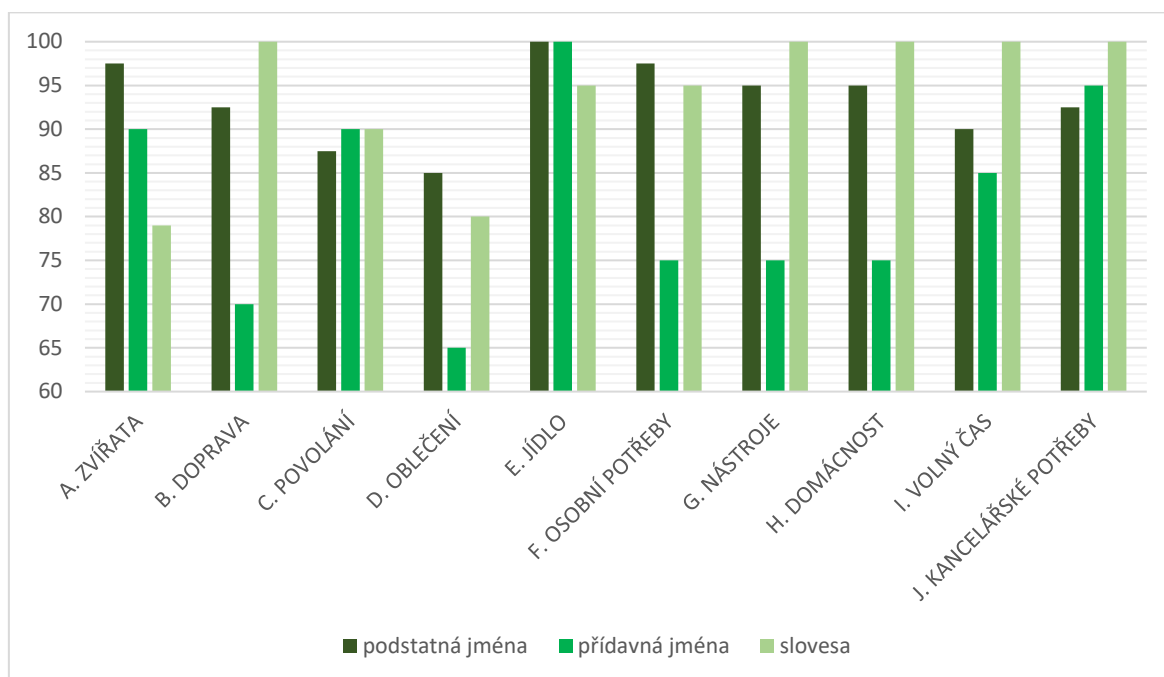

Již bylo zmíněno, že v této věkové kategorii dopadla nejméně úspěšně kategorie **Oblečení**, a to z důvodu nezodpovězení celého tématu v případě jednoho chlapce. Jinak jsou výsledky velmi podobné a ve většině tematických okruhů se drží těsně kolem průměru. A bylo by tomu tak i u **Oblečení**, kdybychom nezapočítali chybějící odpovědi zmiňovaného hochy. Celkově nejlepším okruhem bylo **Jídlo**, a jinak tomu není ani u nejmladších dětí. Otázkou je, čím toto bylo způsobeno. Volená slova nebyla nikterak lehčí než zbytek testu, jde tedy spíše o fakt, že se s tímto tématem děti setkávají denně celý život, hlavně přirozeně. Za zmínku také stojí, že ze všech osmdesáti odpovědí (deset dětí, každé osm slov) byla chybná pouze jedna a znovu narážíme na hodnocení *nevím* jako chyby. Šlo totiž o slovo *strouhat*, které respondent neurčil přímo špatně, ale přiznal, že neví a nic jiného nezvolil.

Slovní druhy

Kdybychom seřadili slovní druhy podle celkové úspěšnosti, bylo by pořadí: podstatná jména, slovesa a nakonec přídavná jména. U mladších dětí tomu tak není ve všech okruzích. Dokonce jsou některé kategorie, ve kterých jsou přídavná jména úspěšnější než podstatná a slovesa mají prvenství hned v polovině z nich, navíc s plným počtem správných odpovědí.

Graf 5: Úspěšnost slovních druhů v jednotlivých kategoriích (%) – MMS

Nejhůře si děti vedly se slovesy v kategorii **Zvířata**. V již zmiňovaném slovesu *klusat* chybovaly čtyři děti. Druhým nejméně úspěšným tématem bylo **Oblečení**. A to nejen co se sloves týče. Můžeme zde vidět největší nezdár v přídavných jménech z celého testu. Tentokrát už to není ani zásluhou vynechaných odpovědí, ale vyloženě chybovostí. Nejčastější chybou bylo slovo *kostkované*, ta se opakovala rovnou čtyřikrát. Druhý nejnižší zisk je pak v kategorii **Doprava**, což mě překvapilo, vzhledem k tomu, že jde o poměrně hojně užívané slovo *autobusová*. Nejuspěšnějšími přídavnými jmény byla ta z oblasti **Jídlo**, kde nedošlo k žádné chybě. Chyba nenastala ani v žádném z podstatných jmen tohoto tématu. Druhými nejuspěšnějšími byly **Osobní potřeby**.

Povaha chyb

Nejčastěji se opakující chyby byly ve slovech *autobusová*, *mastný* a *varná*. Zmiňuji právě tato tři, protože se kromě chyby opakovaly i obrázky se kterými byly ty správné zaměněny. V případě *autobusové* to byl třikrát ze čtyř případů obrázek vlakové soupravy, ač byla v nabídce přímo autobusová zastávka. Slovo *mastný*, které mělo patřit k obrázku krému, přiřadily dvě děti nezávisle na sobě k namydleným rukám. Další pak k vodovodnímu kohoutku, což byl obrázek, ke kterému nepatřilo ani jedno z nabízených slov. Mohl pro ně tak být záchytným bodem, když si nebyly jisté. To je dle mého názoru pravděpodobnější než vysvětlení, že dítě obrázek zvolilo jen proto, že ještě nebyl. Toto slovo totiž nebylo z celé sady poslední. Záměna přídavného jména *varná* je jiného typu než ostatní zmíněné.

Nejčastěji byla totiž fotografie varné konvice, které tomuto slovu patřila, zaměňována s obrázkem sporáku, což úplně nehodnotím jako přímou chybu. Slovo si mohly děti spojit s pojmem varná deska, nebo procesem vaření. Vzhledem k tomu, že jsem se neptala na důvody jejich rozhodnutí, nejsem schopna tuto teorii potvrdit. Stejným případem je dle mého i sloveso *zobat*. Ač patřilo k obrázku slepic, nejen mladší děti volily fotografii myši. Myslím, že z toho důvodu, že slovo *zobnout (si)* užíváme ve spojení s drobným nakrmením se, což může připomenout i malá myška.

Aktivní slovní zásoba

Když jsem v obecném hodnocení testu aktivní slovní zásoby psala „každý“, nebyl to každý ze všech dotázaných, ale z těch, kteří mi odpověděli. Mezi mladšími dětmi z třídy mateřské školy bylo totiž několik respondentů, na které bylo celé testování už moc dlouhé. Všimla jsem si toho (jak jsem již zmiňovala) v průběhu části pasivní slovní zásoby a pokusila se podle toho zařídit. U všech, kromě jednoho dítěte, to nakonec vyšlo. Od jednoho chlapce jsem tak nedostala ani jednu odpověď.

U takto starých dětí bylo velmi zajímavé sledovat typ jejich odpovědí. Ač nebyly kolikrát schopné vysvětlit dané slovo slovně, pokusily se mi dokázat, že ví, o co jde, všemi možnými způsoby (zmiňovaná pantomima, různá citoslovce, ukazování na konkrétní věci místnosti, snaha přinést danou věc (např. čepici ze šatny).

4.3.4 Starší třída mateřské školy

Testování starší třídy mateřské školy probíhalo přesně tak, jak jsem si celý proces představovala. Nenastal žádný větší problém, většina dětí byla velmi hovorná. Povíдали si se mnou před i po testu, komentovali i jeho průběh. Ať už to třeba byly obrázky, které nebyly vybrány, nebo se chytali témat, kterými jsme pocházeli, a vyprávěli různé historky. Jejich komentáře po skončení našeho sezení mi byly přímou a příjemnou zpětnou vazbou. Děti celá činnost evidentně bavila a skutečně ji braly jako hru.

Pasivní slovní zásoba

Rozjezd práce v této věkové kategorii byl pomalejší než u zbylých dvou skupin. Zpočátku se děti snažily hodně přemýšlet, aby neudělaly chybu a vybraly skutečně tu variantu, kterou si představují, že vyberou. Velmi rychle však pochopily, že celý úkol není tak záluďný a celý test nabral rychlý spád. Ve dvou případech, což bylo mojí chybou, dokonce takový, že jsem si neuvědomila, že jsme se přehoupili do jiného tématu a pokračovala ve čtení slov, která patřila k jinému obrázkovému listu. Vždy jsem byla okamžitě upozorněna (s velkým

pobavením), což mě přimělo nejen vyměnit kartu, ale utvrdilo mě to v tom, že děti nad odpověďmi a tématem přemýšlí a nevybírají jen bezmyšlenkovitě obrázky.

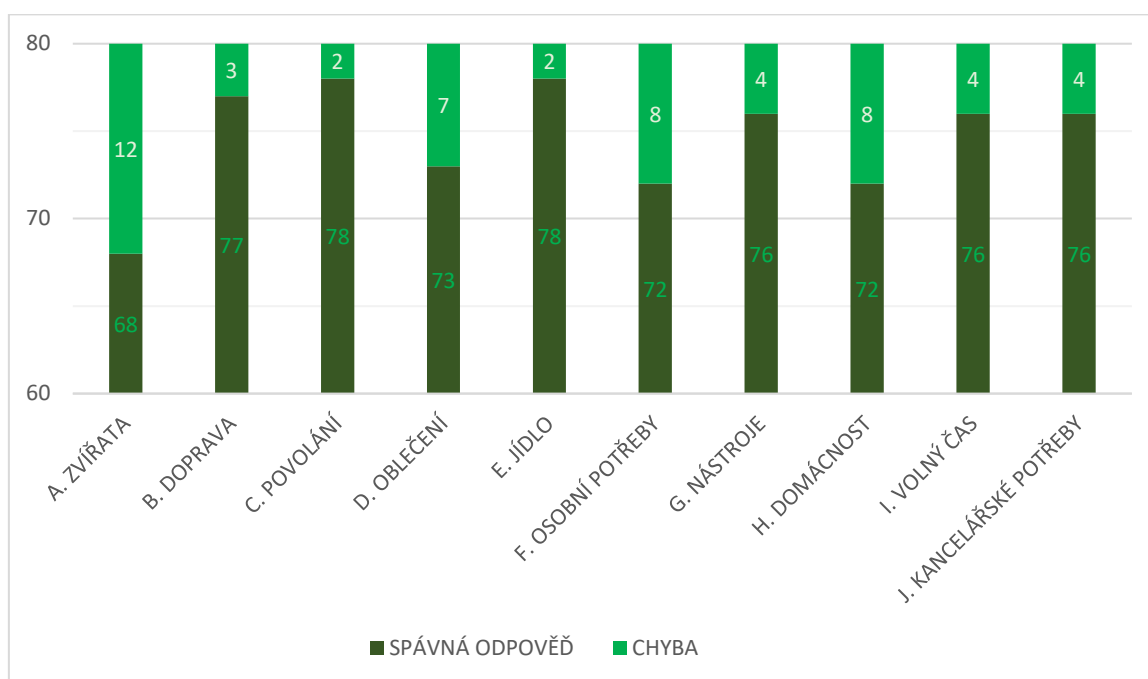
Tabulka 3: Výsledky testu pasivní zásoby starší třídy MŠ z pohledu slovních druhů

	PODSTATNÁ JMÉNA (40)		PŘÍDAVNÁ JMÉNA (20)		SLOVESA (20)		CELKEM (80)	
<i>ZVÍŘATA</i>	37	92,50 %	19	95 %	12	60 %	68	85 %
<i>DOPRAVA</i>	37	92,50 %	20	100 %	20	100 %	77	96,30 %
<i>POVOLÁNÍ</i>	38	95 %	20	100 %	20	100 %	77	96,30 %
<i>OBLEČENÍ</i>	38	95 %	17	85 %	18	90 %	78	97,50 %
<i>JÍDLO</i>	39	97,50 %	20	100 %	19	95 %	78	97,50 %
<i>OSOBNÍ POTŘEBY</i>	37	92,50 %	16	80 %	19	95 %	72	90 %
<i>NÁSTROJE</i>	40	100 %	16	80 %	20	100 %	76	95 %
<i>DOMÁCNOST</i>	37	92,50 %	16	80 %	19	95 %	72	90 %
<i>VOLNÝ ČAS</i>	38	95 %	19	95 %	20	100 %	76	95 %
<i>KANCEÁŘSKÉ POTŘEBY</i>	38	95 %	18	90 %	20	100 %	76	95 %
<i>CELKEM</i>	379	94,80 %	181	90,50 %	187	93,50 %	750	93,80 %

Kategorie

Nejúspěšněji zodpovídanými tématy byla témata **Povolání** a **Jídlo**. V obou případech bylo osm dětí, které celé téma zodpověděly bez chyby, dvě s chybou jednou v každém okruhu, v případě **Povolání** byla chyba dokonce stejná.

Graf 6: Výsledky v jednotlivých kategoriích - SMŠ

Kategorií s nejmenším počtem správných odpovědí byla **Zvířata**. Tři děti chybovaly hned v jednom z prvních tří slov, nejvíce výsledky však zamíchalo sloveso *klusat*. Tato věková skupina byla první, se kterou jsem pracovala, proto jsem se zarazila, zda není slovo moc složité (u mladších dětí jsem totiž očekávala ještě slabší výsledek, ale jejich výsledky nakonec dopadly lépe, než jsem očekávala a lépe než u starší skupiny). Důležité je také zmínit, že polovina z chyb u tohoto slovesa u starších dětí mateřské školy nebyla chyba přímá, ale šlo o odpověď *nevím*. Musím poznamenat, že mě mile překvapilo, že tato odpověď nebyla využívána často a v případě každé nejistoty, ale vždy až když dítě skutečně nevědělo.

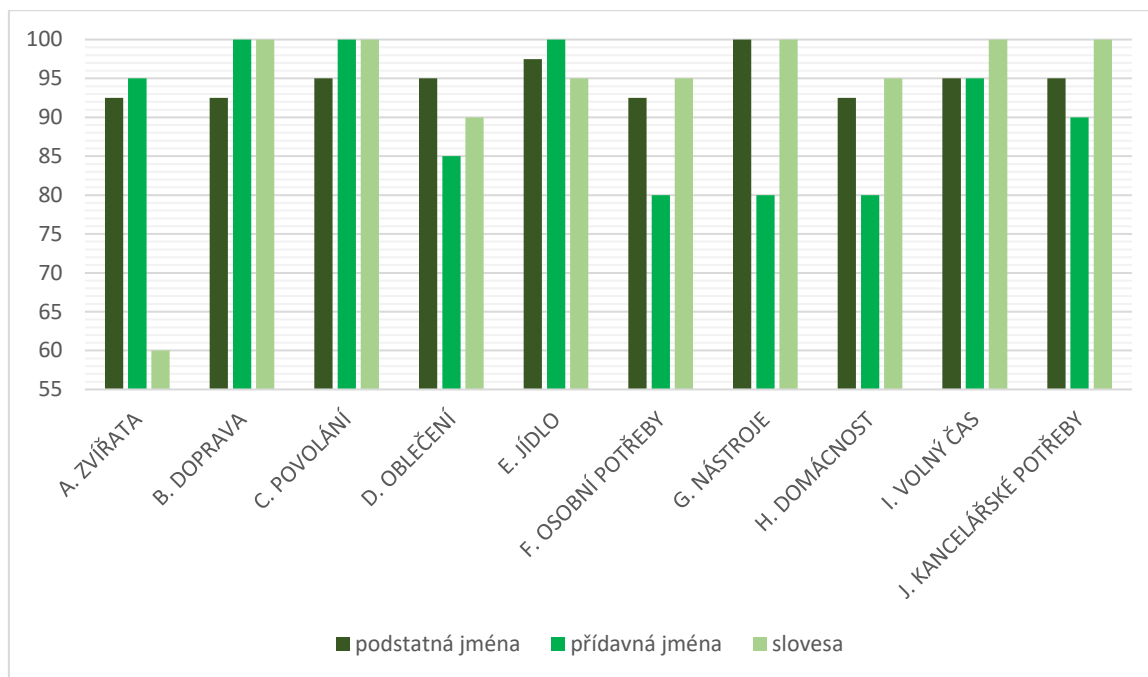
Tak jak jsem zmiňovala výše a jak ukazuje graf č.3, v této věkové skupině byly největší rozdíly mezi výsledky jednotlivých dětí. Celkovými výsledky velmi zahýbaly odpovědi chlapce, který měl v prvních tematických okruzích největší problém s přímými podstatnými jmény (tj. slovo *lev* mělo v kartě přímo fotografii lva, mezi ostatními obrázky nebyl ani jiný mu podobný nebo jinak příbuzný a přesto nebyla fotografie lva chlapcovou přímou volbou).

Slovní druhy

Největším překvapením pro mě byla úspěšnost jednotlivých slovních druhů právě v této skupině. Můj předpoklad, že nejúspěšnější budou podstatná jména, se naplnil pouze v jednom ze všech deseti případů, konkrétně jde o téma **Oblečení**. Stoprocentní úspěšnosti, stejně jako slovesa, dosáhla podstatná jména v tématu **Nástroje**. Ve dvou případech (**Doprava** a **Povolání**) byla dokonce nejhoršími. Slova *klusat* a *zobat* zapříčinila neúspěch

sloves v kategorii **Zvířata**. V pěti kategoriích (**Doprava, Povolání, Nástroje, Volný čas a Kancelářské potřeby**) však dosáhla slovesa plného počtu správných odpovědí, přičemž v tématech **Nástroje, Volný čas a Kancelářské potřeby** byla nejlepšími z trojice slovních druhů. Stejně tomu bylo i v případě **Osobních potřeb a Domácnosti**.

Graf 7: Úspěšnost slovních druhů v jednotlivých kategoriích (%) – SMS

Nejúspěšnějším slovním druhem v tématu **Zvířata** byla přídavná jména, stejně jako v kategorii **Jídlo**. Největší problémy pak dětem dělala v oblastech **Osobní potřeby** (slovo *mastný*), **Domácnost** (slovo *varná*) a **Nástroje**, ve kterých bylo nejvíce chyb.

Povaha chyb

Chybovost u starších dětí mateřské školy byla nižší než u těch mladších, i zde však můžeme najít opakující se záměny. Tři děti ke slovesu *klusat* přiřadily obrázek kočky. Toto je dle mého přesně ten moment s nevyužitým obrázkem. Spíše, než že by byly přesvědčeny o jeho správnosti a faktu, že kočka kluše, nebo ho zaměnily s jiným podobným slovem, myslím, že volily ten obrázek, který jsme na kartě nepoužili (využit byl jen při první zkušební otázce). Vzhledem k tomu, že několik dětí upozornilo na jeho nepoužití, aniž by na něj v průběhu ukázaly, nemyslím si, že by mnou byly mystifikovány při vysvětlování pravidel. I u druhého slovesa tohoto tematického okruhu došlo k záměně, o které jsem již psala výše. Řeč je o slovu *zobat* a jeho chybném přiřazení k fotografii myši. Obecně můžeme říct, že děti z této věkové skupiny označovaly obrázky, které nepatřily ani k jednomu z daných slov, k některému z nich. Jmenovitě například děti spojovaly *kostkovaný* a obrázek stojanu

s oblečením (a to rovnou ve třech případech), ač byl k dispozici i přímo jeden s kostkovanými kalhotami, nebo obrázek hrnčířského kruhu, který byl dětmi zvolen k třem různým zadáním z tématu **Volný čas** - *chata, jízdní kolo a namalovaný*.

I v tomto případě byla problematická slova *mastný* a *varná*, s podobnými záměnami jako u mladších dětí (*mastný* a mydlené ruce, *varná* a sporák)

Aktivní slovní zásoba

Jak jsem již stručně zmínila v obecném hodnocení testu aktivní slovní zásoby, z mého pohledu dopadl nejuspěšněji právě v této skupině. Děti se snažily odpovídat co nejpřesněji, přidávaly příklady a pokud odpovídaly stručně, i tak se většinou pokusily odpovědět celou větou (např. chlapec, který každou větu uvedl zopakováním testovaného slova, tj. „*Odpočinek to je, když...*“ apod.). Obecně to byla skupina velmi hovorná. Tak, jako mi vyprávěly mezi jednotlivými částmi testu pasivní zásoby, i při této části jsem se od nich mnohdy dozvěděla příhody ze života spojené se slovem, o kterém jsme zrovna hovořili. Taky jsem si jistá, že kdybych s některými vedla rozhovor déle, několika návodnými otázkami by se dostaly k podrobnější odpovědi („*Na hlavu je správně, já se ale ptám, co to je? Oblečení, výborně a k čemu nám slouží!...*“). To však není poznámkou pouze k této věkové skupině, ale platí i o zbylých dvou.

4.3.5 Základní škola

Ač žáci první třídy primárně nejsou věkovou kategorií, ve které bych se pohybovala, věkově se někteří z nich shodovali s některými staršími dětmi z mateřské školy, konkrétně těmi, které měly odklad školní docházky. I tak za sebou mají téměř celý první rok ve škole a rozvoj jejich slovní zásoby už probíhá jinak než v mateřské škole.

Žáčci si s třídní učitelkou předem rozlosovali pořadí, v jakém se mnou budou pracovat. Věděli tak, že je něco čeká a pracovalo se nám společně velmi dobře. Měla jsem pocit, že oproti dětem z mateřské školy neberou celou činnost tolik jako zábavnou hru, ale spíše skutečně jako testování. Nezměnilo to však nic na tom, že je aktivita bavila a i od nich se mi dostalo pozitivní zpětné vazby.

Pasivní slovní zásoba

Děti zadání pochopily okamžitě, nepřišlo jim nikterak složité. Byli i tací, kteří s každým nově odhaleným tématem prohlašovali, že: „To je lehké, to zvládnou jak nic!“ A skutečně tomu tak bylo, v testu dosahovali velmi vysokých výsledků.

Tabulka 4: Výsledky testu pasivní zásoby 1. třídy ZŠ z pohledu slovních druhů

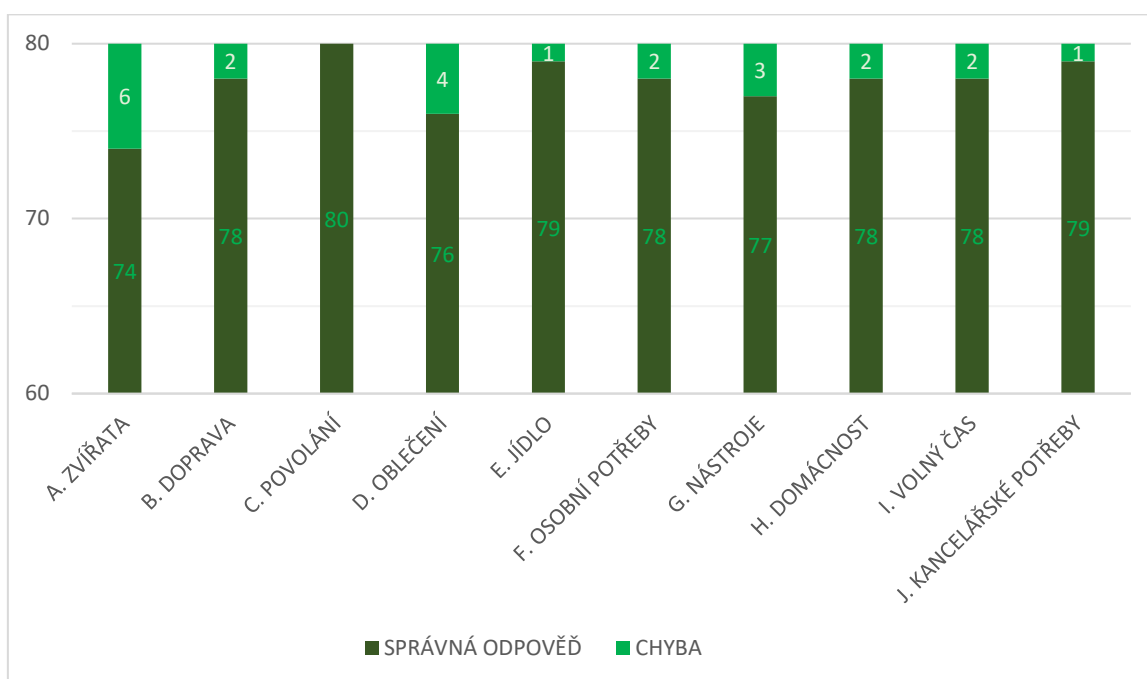
	PODSTATNÁ JMÉNA (40)		PŘÍDAVNÁ JMÉNA (20)		SLOVESA (20)		CELKEM (80)	
<i>ZVÍŘATA</i>	40	100 %	20	100 %	14	70 %	74	93 %
<i>DOPRAVA</i>	39	97,50 %	19	95 %	20	100 %	78	97,5 %
<i>POVOLÁNÍ</i>	40	100 %	20	100 %	20	100 %	80	100,00 %
<i>OBLEČENÍ</i>	40	100 %	17	85 %	19	95 %	76	95 %
<i>JÍDLO</i>	40	100 %	20	100 %	19	95 %	79	98,80 %
<i>OSOBNÍ POTŘEBY</i>	40	100 %	18	90 %	20	100 %	78	97,5 %
<i>NÁSTROJE</i>	38	95 %	19	95 %	20	100 %	77	96,30 %
<i>DOMÁCNOST</i>	40	100 %	18	90 %	20	100 %	78	97,5 %
<i>VOLNÝ ČAS</i>	40	100 %	18	90 %	20	100 %	78	97,5 %
<i>KANCEÁŘSKÉ POTŘEBY</i>	39	97,50 %	20	100 %	20	100 %	79	99 %
<i>CELKEM</i>	396	99,00 %	189	94,50 %	192	96,00 %	777	97 %

Kategorie

Kategorií s největším počtem správných odpovědí byla kategorie **Povolání**. V té nedošlo k žádné chybě ani zaváhání. Od několika žáků jsem se dozvěděla, že právě povolání teď probírají v prvouce, takže pro ně bylo aktuální. Netroufám si však hodnotit, jak moc to ovlivnilo mé testování. Po jedné chybě měli prvňáci v tématech **Kancelářské potřeby**, konkrétně ve slově *lampička*, a v kategorii **Jídlo**. Infinitiv slovesa *strouhat* však nebyl označen přímo chybně, ale dotyčný odpovídal, že neví.

Druhým nejméně úspěšným tématem bylo se čtyřmi chybami **Oblečení**. Nejvíce chyb nasbírali žáci v kategorii **Zvířata**. Příčinou byla slovesa.

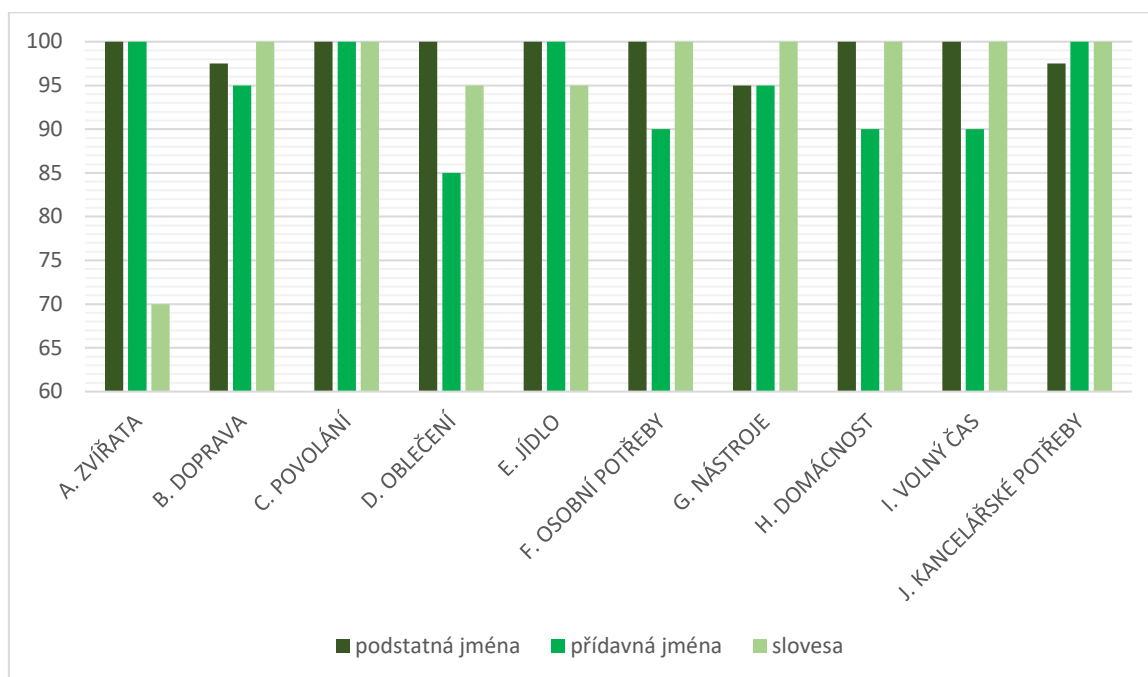
Graf 8: Výsledky v jednotlivých kategoriích - ZŠ

Slovní druhy

Klusat a *zobat* byla nejčastěji chybně určovaná slova z testu. Celou kategorii (**Zvířata**) od posledního místa nezachránila ani sto procentní úspěšnost v podstatných a přídavných jménech. Ta se pak opakovala i v tématech **Jídlo** a **Povolání**. I přes neúspěšný výsledek sloves v kategorii **Zvířata**, v sedmi dalších (**Doprava**, **Povolání**, **Osobní potřeby**, **Nástroje**, **Domácnost**, **Volný čas** a **Kancelářské potřeby**) byla všechna slovesa přiřazena k obrázkům správně. Přestože byla přídavná jména nejchybněji voleným slovním druhem (nejhůře dopadla slova *kostkované* a *mastný*), i některá z nich se obešla bez jediné chyby (*silný* a *špinavé*, *poštovní* a *hasičské*, *pomerančový* a *makový*, *poštovní* a *mobilní*). Co se podstatných jmen týče, kromě **Dopravy**, **Nástrojů** a **Kancelářských potřeb** je žáci určili sto procentně správně.

Graf 9: Úspěšnost slovních druhů v jednotlivých kategoriích (%) - ZŠ

Povaha chyb

Nejčastěji opakovanou chybou byla slova *klusat*, *zobat*, *kostkované*, *metr* a *mastný*. U slovesa *zobat* došlo ke stejnému jevu jako ve skupině starších dětí z mateřské školy - oběma chybně zvolenými obrázky byla myš. Vzhledem k tomu, že už jsem za sebou měla návštěvu mateřské školy, tato záměna mne již tolik nepřekvapila, pravdou ale je, že jsem neočekávala, že proběhne i u školáků. Fotografie slepic, která byla správnou variantou pro slovo *zobat*, pak prvňáci opět dvakrát chybně přiřadili ke slovesu *klusat*. To mě zarazilo ještě více. U přídavných jmen *kostkované* a *mastný* nedošlo k opakované chybě, to se však nedá říct o podstatném jménu *metr*. Ač byl v nabídce nástrojů přímo skládací metr, dva z prvňáčků volili jako odpověď obrázek štetce s barvou. I když tento nepatřil k žádnému ze slov, a mohlo by se tak předpokládat, že byl volen, aby taky k některému patřil, je s podivem, že byl přiřazen právě k takto jasnému slovu, kterým, dle mého, *metr* je.

Aktivní slovní zásoba

Vysvětlování slov prvňáky bylo jasné, ve většině případů však stručnější, než jsem očekávala. Zajímavým respondentem bylo jedno z dětí, které trpělo *dyslálií* neboli *patlavostí*. Jde o nesprávnou výslovnost určité hlásky, v jeho případě hlásek. Nevěděla jsem, co od něho očekávat v části, která stojí na otevřených odpovědích, jestli například nebude záměrně hovořit v jednoduchých větách. Dítě ale veškerá slova vysvětlilo ukázkově, nezdráhala bych se jeho odpovědi vyhodnotit jako nejpreciznější z celé skupiny. Ač mu

dělala výslovnost problém, neznamená to, že nezvládne správně odpovědět. Čímž se potvrzuje fakt zmíněný v jedné z prvních kapitol této práce o opožděném vývoji řeči - to, že dítě mluví s narušenou výslovností, nemusí nutně znamenat, že nechápe význam slov, nebo nepoužívá jejich správné gramatické tvary - tedy po obsahové stránce je vzhledem k věku řeč správná, ne-li nadprůměrná.

Závěr

Dle výzkumu Jeremyho Anglina z roku 1993 (in Bloom, 2015) je dítě ve věku mateřské školy schopno osvojovat si slova rychlostí 3-4 slova denně, jeho slovní zásoba se během této doby rozrůstá téměř desetkrát. Provedeným testováním jsem potvrdila, že se slovní zásoba a porozumění významům slov s přibývajícím věkem rozšiřuje a zdokonaluje. Výsledky z oddílu pasivní slovní zásoby můžeme porovnat s výsledky intaktních dětí v testu Durdilové a Klenkové (2014). Tato skupina byla složená z dětí nejen věku mateřské školy, ale až sedmiletých, maximálně osmiletých, což se shoduje s mojí skupinou žáků první třídy základní školy. Srovnáním dojdeme ke shodě u jedenácti slov, která byla určena se stoprocentní úspěšností v obou případech. Nejvíce jich je ze dvou tematických okruhů – **Jídlo**, což byla kategorie s největším bodovým ziskem v mém testování, a **Nástroje**, což byla nejméně úspěšnější kategorie v druhém testování. Shoda nastává i v oblasti, ve které se nejvíce chybovalo, kterou byla **Zvířata**. Z mého testování vyplývá, že nejčastěji respondenti chybovali ve slově *klusat*. I toto potvrzuje stejným výsledkem test Durdilové a Klenkové (2014). Kdybychom porovnali obě skupiny dotazovaných na základě úspěšnosti v jednotlivých slovních druzích, dojdeme opět ke stejnému závěru – nejméně děti chybovaly v podstatných jménech, pak v slovesech a nejvíce chyb bylo v určování přídavných jmen.

Na základě slovenské studie dětské řeči (Slančová, 2008) především pak výzkumného projektu zaměřeného na její ontogenezi, můžeme zhodnotit výsledky mého testování aktivní slovní zásoby u dotazovaných dětí. Ze zmíněného slovenského výzkumu vyplývá, že dítě během svého vývoje nejprve vnímá existenci osob a věcí v jeho nejbližším okolí, na základě toho začíná být cíleně aktivní a následně se vlastní aktivitou (tj. pohybem a změnou místa) začíná orientovat v prostoru. Další fází je seznamování se s činnostmi i beze změny místa (přímá hra, manipulace s předměty apod.), čímž vnímá okolí nejen v prostoru, ale i čase, rozvíjí se jeho smyslové zkušenosti, díky čemuž dochází ke spontánnímu poznávání světa a dějů v něm, toho, že činnosti mohou být účelové a samo z nich může mít užitek. Ke kontaktu dítěte s věcmi se přidává i kontakt s osobami, tudíž i konverzace. A právě tento postupný vývoj nám osvětluje různé typy a styly odpovědí v části mého testování, která se zaměřila na aktivní slovní zásobu. Stručné odpovědi dětí vycházely z pro ně nejjednodušších pojmenování nebo vět. Ze sémantické kategorie předmětnosti vycházely odpovědi jedním podstatným jménem (např. *sporák – vaří*), z kategorie činnosti zase odpovědi pomocí slovesa (např. *odpočinek – spát, jdeš spát*). Kombinací těchto dvou vznikaly odpovědi typu: *že něco je (čepice je oblečení)*, nebo *že něco dělá (policista zatýká)*. Do podrobnějších popisů

se pak přidávaly další faktory - k čemu slouží, jaký je, nebo třeba zmiňované celé popisy procesů (viz vysvětlování např. mytí se mýdlem). Tento pohled nám rovněž osvětluje odpovědi formou citoslovcí, tedy zvuků, které jsou předstupněm slov. Samotný popis postupného vnímání okolí dítětem nám též osvětluje, proč se dětem lépe vysvětlují a popisují předměty, se kterými denně přichází do styku.

Závěrem mohu konstatovat, že výzkum, který popisuje tato bakalářská práce, potvrdil, že v období života, které dítě tráví v mateřské škole a první třídě základní školy, se rozšiřuje nejen slovní zásoba dítěte ale i jeho celkové komunikační schopnosti. Také poukázal na to, ve kterých ze zkoumaných oblastí dochází k největšímu rozvoji.

Seznam literatury

BLOOM, P. *Jak se děti učí významu slov*. Přeložil Jan CHROMÝ. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015.

BYTEŠNÍKOVÁ, I. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha, Grada 2012.

CVRČEK, V. *Mluvnice současné češtiny*. Vydání druhé. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2812-7.

ČERMÁK, F. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vydání 5., v Karolinu 3., doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2022. ISBN 978-80-246-5405-8.

DURDILOVÁ, L., KLENKOVÁ J. *Hodnocení slovní zásoby dětí před zahájením školní docházky: The lexicon evaluation of children before their enrolling in school*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014.

HAUSER, P. *Nauka o slovní zásobě*. 1. vyd. Praha: SPN, n. p., 1980.

HAUSER, P. *Základní pojmy z nauky o slovní zásobě a tvoření slov*. Brno: MU PedF, 2009.

CHEJNOVÁ, P. *Acquisition of morphological categories and vocabulary in early ontogenesis of a Czech child*. Prague: Charles University, Karolinum Press, 2016.

KRYČOVÁ, M. *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2018.

KUTÁLKOVÁ, D. *Logopedická prevence. Průvodce vývojem dětské řeči*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-361-7.

KUTÁLKOVÁ, D. *Vývoj řeči krok za krokem*. Praha, Grada 2011a.

KUTÁLKOVÁ, D. *Budu správně mluvit: chodíme na logopedii*. Praha: Grada, 2011b. ISBN 978-80-247-3687-7.

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 6. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0519-7.

PRŮCHA, J. *Dětská řeč a komunikace: poznatky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3603-7.

PRŮCHA, J., KOŤÁTKOVÁ S. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

RÁDLOVÁ, E. A KOL. *Speciálně pedagogická diagnostika*. Ostrava – Mariánské Hory: Montanex, 2004. ISBN 80-7225-114-7

SEIFERT M., MODRÁČEK Z., SUCHOMEL P., ČERNÝ M. BLAŽKOVÁ I. *Využívání diagnostických nástrojů a doporučovaná podpůrná opatření ve školských poradenských zařízeních: tematická zpráva*. Praha: Česká školní inspekce, [2021]. ISBN isbn978-80-88087-77-9.

SLANČOVÁ, D., ed. *Štúdie o detskej reči*. Prešov: Filozofická Fakulta Prešovskej Univ., 2008, 355 s. ISBN ISBN 978-80-555-1307-2.

SVOBODOVÁ, E. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.

VYBÍRAL, Z. *Psychologie komunikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-998-4.

Seznam internetových zdrojů

Obrázkově-slovníková zkouška [online]. Dostupné z: http://www.psychodiagnostika-sro.cz/cz/Katalog_popis.asp?kod=628&ZozArg=1&Kateg=1

Opožděný vývoj řeči - Logopedieonline. *Logopedie online - váš průvodce světem logopedie* [online]. Dostupné z: <https://www.logopedonline.cz/poruchy-rci/opozdeny-vyvoj-rci/>

Opožděný vývoj řeči. *Úvod* [online]. Dostupné z: <http://klinickylogoped.com/index.php/deti/opozdeny-vyvoj-rci>

O škole | Základní škola Školní Příbram. *Základní škola Školní Příbram | Škola pro život* [online]. Copyright © 2022 Základní škola, Příbram VIII, Školní 75 [cit. 06.04.2023]. Dostupné z: <https://skolni.pb.cz/o-skole/>

Peabody Picture Vocabulary Test - Revised (PPVT-R) | *National Longitudinal Surveys*. National Longitudinal Surveys | A Program of the U.S. Bureau of Labor Statistics [online]. Dostupné z: <https://www.nlsinfo.org/content/cohorts/nlsy79-children/topical-guide/assessments/peabody-picture-vocabulary-test-revised>

Receptive Language Skills in Slovak-Speaking Children With Intellectual Disability: *Understanding Words, Sentences, and Stories* | Journal of Speech, Language, and Hearing Research [online]. Dostupné z: https://pubs.asha.org/doi/10.1044/2018_JSLHR-L-17-0029

Vývoj řeči a výslovnosti - LOGOPEDIE Brno, s.r.o. LOGOPEDIE Brno, s.r.o. - O nás [online]. Dostupné z: <http://www.logopediebrno.eu/vyacutevoj-345e269i-a-vyacuteslovnosti.html>

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Aktivní slovní zásoba

Tabulka 2: Výsledky testu pasivní zásoby mladší třídy MŠ

Tabulka 3: Výsledky testu pasivní zásoby starší třídy MŠ z pohledu slovních druhů

Tabulka 4: Výsledky testu pasivní zásoby 1. třídy ZŠ z pohledu slovních druhů

Graf 1: Úspěšnost v jednotlivých kategoriích testu pasivní slovní zásoby

Graf 2: Úspěšnost (%) v jednotlivých kategoriích testu pasivní slovní zásoby

Graf 3: Srovnání rozdílů mezi celkovými výsledky dětí v jednotlivých věkových kategoriích

Graf 4: Úspěšnost v jednotlivých kategoriích - MMŠ

Graf 5: Úspěšnost slovních druhů v jednotlivých kategoriích (%) – MMŠ

Graf 6: Úspěšnost v jednotlivých kategoriích - SMŠ

Graf 7: Úspěšnost slovních druhů v jednotlivých kategoriích (%) – SMŠ

Graf 8: Úspěšnost v jednotlivých kategoriích - ZŠ

Graf 9: Úspěšnost slovních druhů v jednotlivých kategoriích (%) – ZŠ

Přílohy

Příloha 1: Souhrn výsledků testu pasivní zásoby

<i>pozn. MMŠ = mladší třída MŠ; SMŠ = starší třída MŠ; ZŠ = první třída ZŠ</i>	Položka	Stimulační slovo	MMŠ	SMŠ	ZŠ
	celkem		10	10	10
<i>ZVÍŘATA</i>	A1	<i>lev</i>	10	9	10
	A2	<i>myš</i>	10	9	10
	A3	<i>prase</i>	10	9	10
	A4	<i>klusat</i>	6	4	6
	A5	<i>peří</i>	9	10	10
	A6	<i>zobat</i>	8	8	8
	A7	<i>silný</i>	9	10	10
	A8	<i>špinavé</i>	9	9	10
<i>DOPRAVA</i>	B1	<i>lod'</i>	9	9	10
	B2	<i>motorka</i>	9	9	10
	B3	<i>plout</i>	10	10	10
	B4	<i>křídlo</i>	10	10	10
	B5	<i>koleje</i>	9	9	9
	B6	<i>vodní</i>	8	10	10
	B7	<i>letět</i>	10	10	10
	B8	<i>autobusová</i>	6	10	9
<i>POVOLÁNÍ</i>	C1	<i>lékař</i>	9	10	10
	C2	<i>opravovat</i>	8	10	10
	C3	<i>prodavačka</i>	9	10	10
	C4	<i>automechanik</i>	8	8	10
	C5	<i>hasičské</i>	9	10	10
	C6	<i>poštovní</i>	9	10	10
	C7	<i>léčit</i>	10	10	10
	C8	<i>policistka</i>	9	10	10
<i>OBLEČENÍ</i>	D1	<i>svetr</i>	8	10	10
	D2	<i>kalhoty</i>	9	10	10
	D3	<i>obouvat</i>	9	10	10
	D4	<i>zavázat</i>	7	8	9
	D5	<i>klobouk</i>	9	9	10
	D6	<i>pletený</i>	8	10	9
	D7	<i>šaty</i>	8	9	10
	D8	<i>kostkované</i>	5	7	8

<i>JÍDLO</i>	E1	<i>koláč</i>	10	9	10
	E2	<i>sůl</i>	10	10	10
	E3	<i>mléko</i>	10	10	10
	E4	<i>pomerančový</i>	10	10	10
	E5	<i>strouhat</i>	9	10	9
	E6	<i>chléb</i>	10	10	10
	E7	<i>makový</i>	10	10	10
	E8	<i>solit</i>	10	9	10
<i>OSOBNÍ POTŘEBY</i>	F1	<i>zubní kartáček</i>	9	10	10
	F2	<i>česat se</i>	10	10	10
	F3	<i>zrcátko</i>	10	9	10
	F4	<i>mydlit</i>	9	9	10
	F5	<i>krém</i>	10	9	10
	F6	<i>hřeben</i>	10	9	10
	F7	<i>mastný</i>	6	6	8
	F8	<i>zubní</i>	9	10	10
<i>NÁSTROJE</i>	G1	<i>kladivo</i>	10	10	10
	G2	<i>řezný</i>	7	8	10
	G3	<i>kleště</i>	9	10	10
	G4	<i>vrtat</i>	10	10	10
	G5	<i>metr</i>	9	10	8
	G6	<i>vrtáčka</i>	10	10	10
	G7	<i>měřit</i>	10	10	10
	G8	<i>ostrá</i>	8	8	9
<i>DOMÁCNOST</i>	H1	<i>lednička</i>	9	9	10
	H2	<i>prát</i>	10	10	10
	H3	<i>vysavač</i>	10	9	10
	H4	<i>pračka</i>	10	10	10
	H5	<i>šít</i>	10	9	10
	H6	<i>sporák</i>	9	9	10
	H7	<i>varná</i>	7	7	9
	H8	<i>šicí</i>	8	9	9
<i>VOLNÝ ČAS</i>	I1	<i>jízdní kolo</i>	8	9	10
	I2	<i>hrát si</i>	10	10	10
	I3	<i>obraz</i>	9	10	10
	I4	<i>číst</i>	10	10	10
	I5	<i>chata</i>	9	9	10
	I6	<i>kniha</i>	10	10	10
	I7	<i>namalovaný</i>	9	9	10

	I8	<i>dřevěná</i>	8	10	8
<i>KANCELÁŘSKÉ POTŘEBY</i>	J1	<i>tužka</i>	9	9	10
	J2	<i>počítač</i>	10	9	10
	J3	<i>mobilní</i>	10	10	10
	J4	<i>lampička</i>	9	10	9
	J5	<i>dopisní</i>	9	8	10
	J6	<i>telefonovat</i>	10	10	10
	J7	<i>svítit</i>	10	10	10
	J8	<i>obálka</i>	9	10	10

A.

ZVÍŘATA

A.

B.

C.

D.

E.

F.

B.

DOPRAVA

A.

B.

C.

D.

E.

F.

C. POVOLÁNÍ

A.

B.

C.

D.

E.

F.

D. OBLEČENÍ

E.

JÍDLO

F. OSOBNÍ POTŘEBY

G. NÁSTROJE

H. DOMÁCNOST

A.

B.

C.

D.

E.

F.

I. VOLNÝ ČAS

A.

B.

C.

D.

E.

F.

J. KANCELÁŘSKÉ POTŘEBY

A.

B.

C.

D.

E.

F.

Příloha 3: Formulář pro vyplňování odpovědí testu pasivní i aktivní zásoby

TEST SLOVNÍ ZÁSoby

ZVÍRATA	A1	lev	JIDLO	E1	koláč	DOMÁCNOST	H1	lednička
	A2	myš		E2	sůl		H2	prát
	A3	prase		E3	mléko		H3	vysavač
	A4	klusat		E4	pomerančový		H4	pračka
	A5	peň		E5	strouhat		H5	šít
	A6	zobat		E6	chléb		H6	sporák
	A7	sitný		E7	makový		H7	varná
	A8	špinavé		E8	solit		H8	šicí
DOPRAVA	B1	loď	OSOBNÍ POTŘEBY	F1	zubní kartáček	VOLNÝ ČAS	I1	jízdní kolo
	B2	motorka		F2	česat se		I2	hrát si
	B3	plout		F3	zrcátko		I3	obraz
	B4	křídlo		F4	mydlit		I4	číst
	B5	koleje		F5	krém		I5	chata
	B6	vodní		F6	hřeben		I6	kniha
	B7	letět		F7	mastný		I7	namalovaný
	B8	autobusové		F8	zubní		I8	dřevěná
POVOLÁNÍ	C1	lékař	NÁSTROJE	G1	kladivo	KANCELÁŘSKÉ POTŘEBY	J1	tužka
	C2	opravovat		G2	řezný		J2	počítač
	C3	prodávačka		G3	kleště		J3	mobitní
	C4	automechanik		G4	vrtat		J4	lampička
	C5	hasičské		G5	metr		J5	dopisní
	C6	poštovní		G6	vrtáčka		J6	telefonovat
	C7	léčit		G7	měřit		J7	svítit
	C8	policejka		G8	ostrá		J8	obálka
OBLEČENÍ	D1	svetr	AKTIVNÍ SLOVNÍ ZÁSoba		odpočinek			
	D2	kalhoty			nůž			
	D3	obouvat			pes			
	D4	zavázat			šepice			
	D5	kloubouk			sporák			
	D6	pletený			mydlo			
	D7	šaty			citron			
	D8	kostkované			policejka			
				obálka				
				šampon				
				slovník				
				kalendář				
				křík				